

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТЮРКСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кваліфікаційна робота магістра з тюркської філології на тему:
«Будівельна термінологія у сучасній турецькій мові: структура,
семантика та функції»

Студента групи МПтур54-19
Факультету сходознавства
денної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
спеціалізація 035.06 Східні мови і літератури
(переклад включно) освітньої програми
Переклад(турецька)
Ступеня вищої освіти «магістр»
Апайдина Дениса Ахметовича

Допущено до захисту
«___» _____ року

Науковий керівник
кандидат філологічних наук,
Доцент Сіленко Н.В.

Завідувач кафедри

(підпис) (ПБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Будівельна термінологія у сучасній турецькій мові: структура, семантика та функції

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКОЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	8
1.1. Поняття “термін” у працях вітчизняних і зарубіжних учених	8
1.2. Поняття будівельної термінології у науковій рецепції	20
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ.....	27
2.1. Семантичні особливості будівельної термінології в сучасній турецькій мові.....	27
2.2. Структурні особливості будівельної термінології сучасної турецької мови	33
2.3. Функціонування будівельної термінології у сучасній турецькій мові.....	38
Висновки до другого розділу	46
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ТЕРМІНІВ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ У ТЕКСТАХ РІЗНИХ СТИЛІВ	48
3.1. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у науково-технічних текстах	48
3.2. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у офіційно-діловому стилі	51
3.3. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у публіцистичних та рекламних текстах	54
3.4. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у художній літературі	57
Висновки до третього розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	75

ВСТУП

Професійна термінологія завжди є актуальним матеріалом для лінгвістичного аналізу, оскільки відображає вузькоспеціальні сфери функціонування мови, які не часто потрапляють у фокус уваги дослідників. На сьогоднішній день різні професійні сфери людської діяльності зазнали значних та бурхливих змін унаслідок швидкого науково-технічного прогресу, розвитку нових технологій та способів виробництва. Щодня з'являються все нові та нові техніки, матеріали, прийоми роботи, людство постійно працює над удосконаленням та оптимізацією праці.

Бурхливий розвиток професійної сфери не може не позначатися й на науково-технічному стилі мови, у першу чергу – на його лексичному складі, до якого входять, переважно, терміни. Необхідність найменування нових явищ обумовлює збагачення професійної та вузькоспеціальної лексики новими термінами. Відповідно, виникає необхідність їх аналізу, класифікації, а також визначення особливостей їх перекладу з точки зору перекладознавства.

Терміносистеми турецької мови привертають увагу тим, що турецька мова набуває все більшої ваги у світі, оскільки Туреччина демонструє стабільне економічне зростання та є важливим партнером України, у тому числі й у професійній, економічній сферах. Тісні зв'язки України та Туреччини передбачають не лише вивчення турецької мови у вищих навчальних закладах, школах та приватних мовних центрах, але й обмін спеціалістами, а також діяльність перекладачів, у тому числі й у вузькоспеціальних галузях.

Всі ці фактори обумовлюють необхідність вивчення функцій, семантичних та структурних властивостей термінології турецької мови. Попри те, що термін та термінологія, як об'єкти лінгвістичного дослідження, достатньо широко висвітлені у сучасних наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, функціональні, семантичні та структурні

характеристики будівельної термінології турецької мови ще не ставали об'єктом лінгвістичних досліджень в області тюркської філології. Це й обумовлює актуальність цього дослідження на тему “Будівельна термінологія у сучасній турецькій мові: структура, семантика та функції”.

Терміни та їх особливості вивчали такі вчені, як К. Я. Авербух[1], Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, М. В. Скаб, А. А. Ковтун, М. С. Скаб, К. М. Лук'янюк, Н. І. Рутьова[4], О. О. Бесклетна [6], О. В. Бекишева[7], С. В. Гриньов-Гриневич [12], О. Б. Гургула [13], В. Д. Мельник, В. П. Даниленко [14], Н. Г. Іщенко, В. В. Ліпінська[16], Т. Л. Канделакі [17], Т. Кияк [18; 19], Г. П. Кузнецова [22], В. М. Лейчик [23], О. А. Лисенко [24], В. І. Литовченко [25], О. М. Лотка [26], Д. С. Лотте [28; 29], В. С. Марченко [30], Г. Наконечна [32], А. Н. Письмиченко [34], К. Л. Ріхтер [37], Д. Смужаниця [41], Л. М. Томіленко [43], J. Lukszyn, W. Zmarzer [47] та ін.

Термінологію турецької мови досліджували: Н. М. Галіакбарова [9], Л. Думанська [15], О. П. Локота [26], І. Покровська [35], С. В. Серeda [39] та ін. Питання будівельної термінології турецької мови на сьогодні залишається практично не висвітленим в українській науковій лінгвістичній думці, що обумовлює необхідність комплексного вивчення термінів цієї галузі сучасної турецької мови.

Об'єктом дослідження є будівельна термінологія сучасної турецької мови.

Предмет дослідження – семантичні, структурні та функціональні особливості будівельної термінології у сучасній турецькій мові.

Мета дослідження – розглянути семантичні, структурні та функціональні особливості будівельної термінології у сучасній турецькій мові та специфіку їх перекладу українською мовою.

Вказана мета дослідження обумовлює необхідність виконання низки наступних завдань:

1) уточнити поняття “термін” у працях вітчизняних і зарубіжних учених;

- 2) визначити поняття будівельної термінології в науковій рецепції;
- 3) розглянути семантичні та структурні особливості будівельної термінології у сучасній турецькій мові;
- 4) виявити основні та другорядні функції будівельних термінів турецької мови;
- 5) проаналізувати особливості функціонування будівельної термінології сучасної турецької мови на матеріалі текстів різних функціональних стилів.

Новизна цього дослідження полягає у тому, що в його ході вперше виявлені та пояснені функціональні, семантичні та структурні особливості будівельних термінів сучасної турецької мови, а також надані рекомендації щодо їх перекладу українською мовою.

Теоретична значимість цієї роботи полягає у тому, що її теоретична база і висновки можуть бути використані для формування найбільш повного уявлення про явище, семантичні, структурні та функціональні особливості будівельної термінології сучасної турецької мови.

Практична значимість цієї роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути корисні у контексті досліджень спеціальної галузевої термінології сучасної турецької мови, а також досліджень у галузі перекладу спеціальної лексики. Мовний матеріал, накопичений у даній роботі, також може бути корисний у якості лекційного та семінарського матеріалу у рамках курсів “Практика турецької мови”, “Стилістика”, “Лексикологія” “Функціональні стилі турецької мови” тощо.

Матеріалом дослідження стали спеціальні термінологічні словники, такі як “Турецько-російський, російсько-турецький будівельний словник” авторства Х. Х. Зедгінідзе, “Російсько-турецький технічний словник” Г. М. Садигова, офіційно-ділові, науково-технічні, рекламні тексти, публіцистичні статті турецької газети “Hürriyet”, а також художній твір турецького автора О. Памука “Мене називають Червоний” та його переклад українською мовою.

У ході роботи використовувалися такі **методи дослідження**, як семантичний, структурний та компонентний, функціональний та функціонально-семантичний аналіз, семантичний опис, контекстуальний аналіз, дистрибутивний, трансформаційний, морфемний, компонентний аналіз, а також перекладацький аналіз.

Структура роботи: робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, що складаються з 8 параграфів, висновків до розділів, загальних висновків до роботи, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, анотації та додатків.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРЕЦЬКОЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття “термін” у працях вітчизняних і зарубіжних учених

Дослідження термінології турецької мови доцільно розпочати з визначення поняття “термін”, яке є базовим у контексті нашого дослідження. На сьогодні проблемі терміносистем різних мов присвячена значна кількість вітчизняних та іноземних лінгвістичних досліджень, що обумовлюється глобалізаційними процесами та активною взаємодією країн світу у професійно-діловій, економічній та інших сферах. Окрім того, засвоєння іноземної мови неможливе без вивчення всієї системи стилів цієї мови, включно з науково-технічним стилем мови.

Термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики. Термінологія має тривалий шлях свого формування. Цей шлях починається разом з формуванням конкретної галузі знання або діяльності [21, с. 136]. Терміни – складні слова та терміни-словосполучення, які є означальними за характером та виражають цілісні поняття, мають різний ступінь смислової розкладності, хоча в будь-якому випадку вони більш стійкі, ніж вільні словосполучення загальноповживаної сучасної англійської мови.

Натомість, основу професійно-орієнтованого іншомовного спілкування, отримання та адресації професійно-орієнтованої інформації складають терміни. Ефективність засвоєння термінів впливає на ефективність усіх видів професійно-орієнтованої іншомовної мовленнєвої діяльності, адже вкрай важко, а часто й взагалі неможливо, читати тексти за фахом, спілкуватися на виставці, конференції або виробництві на професійні теми, не володіючи відповідною термінологією [41, с. 202].

Утворення понять, закріплених у термінології, відбувається у процесі становлення і розвитку спеціальних знань в конкретних науково-технічних і

виробничих областях людської діяльності. Термін є мовним вираженням поняття. Закріплена в термінах інформація про накопичений колективний досвід є тією базовою основою, на якій будується сучасне професійно-наукове знання. Отже, терміни – необхідна умова розвитку науково-технічного знання [47, с. 77].

Існує безліч визначень терміну, проте єдиного загальноприйнятого визначення терміна на сьогоднішній день немає. У “Великому енциклопедичному словнику” термін (від лат. *terminus* – “межа”) визначається як слово або словосполучення, яке позначає поняття будь-якої галузі знання чи сфери діяльності [45, с. 508].

За визначенням О. С. Ахманової, термін – це “слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної та ін.) мови, яке створене, отримане або запозичене для точного визначення спеціальних понять і позначення спеціальних предметів” [3, с. 38]. Т. Р. Кияк називає терміни найбільш часто вживаними мовними одиницями професійного тексту і підкреслює, що функціонування професійної мови обумовлюється чітко окресленою термінологією [18, с. 78]. На думку І. В. Арнольда, терміни відрізняються від загальноживаних слів тим, що мають дефініцію, яка розкриває найбільш суттєві ознаки спеціальних понять [2, с. 56].

В. П. Даниленко вважає, що термін відноситься до спеціальної сфери вживання і є найменуванням спеціального поняття [14, с. 15]. С. Влахов та С. Флорін вказують, що терміни позначають чітко визначені поняття, предмети та явища, зазвичай являють собою однозначні слова без синонімів, які, при цьому, входять до складу “міжнародної” лексики [8, с. 34].

О. К. Павлова зауважує, що терміни є основою виключно наукової лексики, а сфера їх вживання обмежується спеціальною та науковою літературою. Терміни поширюються у мові паралельно з поширенням предмета, який вони позначають. Однак від терміна не можна вимагати “національної приналежності”, адже незалежно від свого походження, термін завжди є здобутком всього людства, яка користується ним, так само як і

предметом, який цей термін позначає, як своєю “законною” власністю [33, с. 19].

У цілому більшість визначень сходяться в тому, що термін – це слово (або словосполучення), характерне для певної сфери діяльності, яке слугує для позначення спеціального поняття.

На думку К.Я.Авербуха, терміни загальномовної сфери, як правило, однослівні, а зміст більше однієї словесної позиції –або “фразеологічного походження” (наприклад, в укр. мові *роза вітрів* і т. д.), або сприймаються скоріше як поєднання лексичних одиниць (наприклад, в укр. мові *льотчик-космонавт, ракета-носій, космічний корабель, відкритий космос* та ін.). Вчений стверджує, що можна кваліфікувати багатослівні терміни як фразеологічні одиниці, відносячи їх до розряду так званої неідіоматичної фразеології, що підкреслить особливу зв’язаність термінологічних словосполучень і цілісність їх номінації [1, с. 258-259].

Такого роду фразеологічні сполучення і окремі слова – терміни можна зустріти в звітах, статутах, законах, нотах, причому кожна галузь має свою специфічну термінологію, або терміносистему. Під термінологією розуміють сукупність термінів (своєрідну впорядковану систему термінів) певної діяльності, галузі виробництва або знання [36, с. 62].

Основні вимоги, яким має відповідати слово чи словосполучення, яке має термінологічну природу, такі:

- незалежність від контексту;
- точність і лаконічність;
- однозначність;
- вмотивованість;
- простота;
- системність [5].

Маючи специфічну сферу застосування і спеціальний об’єкт позначення, терміни входять до складу певної термінології. Під словом “термінологія” розуміється сукупність термінів будь-якої спеціальної

області. Питання системності термінології досить широко обговорюються у лінгвістичній літературі, адже системність є однією з найважливіших умов існування терміну.

Вважається, що термін може існувати лише як елемент терміносистеми. Під “терміносистемою” розуміють сукупність термінів, які адекватно відображають систему понять теорії, яка стосується певної спеціальної сфери людських знань або діяльності.

В основі системності термінів та виділення їх в окремі терміносистеми лежить принцип класифікації. Класифікація трактується як процедура регулярного логічно правильного розподілу різних понять предметної області за різними принципами або як результат цієї процедури. У контексті класифікації термінів важливим є визначення тих ознак, за якими терміни відокремлюються від інших лексичних одиниць певної мови. Саме відповідно до цих принципів терміни поділяються на типи та групи.

Зокрема, у класі наукових і технічних термінів розрізняють загальнонаукові, загальнотехнічні та вузько-спеціалізовані терміни, які в подальшому класифікують також відповідно до галузей знань і типів діяльності. Згідно з різними існуючими на сьогодні класифікаціями, терміни групують за змістом, мовною формою (структурними особливостями), функціями та за деякими іншими принципами.

Науково-технічна мова описує технічні об'єкти, характеризує і пояснює природні процеси та явища. Тобто для сприйняття цієї інформації необхідне знання спеціальних термінів, які описують технічні об'єкти (надають його визначення, визначають функцію, структуру і форму, класифікацію, застосування об'єкта, наступні перспективи його розробки, матеріали, технології виробництва, обладнання, дизайн і т.п.), визначають поняття явища і процес (зміна об'єктів у часі, пов'язані з ними події, їх наслідки, а також здатність до дії, перебування в дії тощо).

Д. С. Лотте [28] виділяє такі категорії термінів, як предмети, процеси (явища), властивості та величини. За класифікацією Т. Л. Канделаки, терміни

поділяються на: предмет, процес, стан, режим, властивості, величини, одиниці вимірів, науки й галузі, професії та заняття [17, с. 38-39].

В.М. Лейчик розглядає термін як тришарову лексичну одиницю певної терміносистеми. На думку дослідника, базою для терміна слугує лексична одиниця мови, на базі якої він утворюється. Така лексична одиниця є так званим мовним субстратом терміна. Співвіднесеність терміна з певним професійним (спеціальним) поняттям утворює його логічний суперстрат. Відповідно, між цими двома шарами понять терміна (субстратом та суперстратом) розташовуються змістовні та формальні ознаки, які й утворюють термінологічну сутність терміна [23, с. 30-31].

Щодо особливостей виникнення термінів у національній мові, то не всі вони утворюються на базі лексичних одиниць загальноживаної мови (рідної чи чужої). Безумовно, більшість термінів є запозиченнями (сюди входять, у тому числі, й терміни-інтернаціоналізми) та утвореннями національної мови. Втім, існують у дуже обмеженій кількості й цілковито “вигадані” терміни, як от слово “кодак” [19, с. 6].

Для правильного розуміння терміна важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру, семантичні відмінності від загальноживаних слів. За своєю будовою (за класифікацією В. І. Карабана) терміни поділяються на наступні структурні типи:

- 1) прості терміни (прості кореневі слова);
- 2) похідні терміни: суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні;
- 3) складні терміни;
- 4) терміни-словосполучення.

Просте слово-термін є непохідним, основа якого залишається незмінною та включає в себе головне значення слова [5]. Складається лише з однієї кореневої морфеми, до якої можуть приєднуватися морфологічні флексії.

Похідне слово-термін містить у своєму складі одну кореневу та одну (чи більше) афіксальну морфему. Серед афіксів можна виділити два типи:

- 1) власні (внутрішні засоби мови);
- 2) запозичені.

Переважає більшість всіх продуктивних в термінологічній лексиці суфіксів є запозиченими з латинської, грецької, французької чи інших мов, часто ще в ранній період розвитку мови [27, с. 10]. Це стосується і термінів турецької мови.

У залежності від кількості та характеру афіксальних морфем похідні слова можуть бути поділені на ряд більш вузьких типів [23, с. 54]. Отже, похідні слова-терміни представляється доцільним диференціювати за типом дериваційної моделі.

Складні терміни – слова, які складаються не менш як з двох корневих морфем (компонентів) та характеризуються графічною та семантичною цілісністю. З точки зору структури складових розрізняються наступні типи складних слів:

- складні слова, що складаються з простих основ;
- складні слова, у яких принаймні один компонент є похідною основою;
- складні слова, в яких один з компонентів є скороченням;
- складні слова, в яких один з компонентів є складним словом [14, с.71].

Окрім того, терміни можуть мати форму термінологічного словосполучення. Такі терміни доцільно диференціювати за типом їх структури. Зокрема, вчені виділяють наступні структурні типи термінів-словосполучень [6, с. 165]:

1. Прості словосполучення, що складаються, як правило з двох слів, одне з яких є головним, а інше залежним.
2. Складні словосполучення, у яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова.

За морфологічною ознакою основного слова терміни-словосполучення можна поділити на:

- 1) іменні словосполучення (з іменником у ролі стрижневого слова);
- 2) прикметникові словосполучення (з прикметником чи дієприкметником у ролі основного компонента);
- 3) дієслівні словосполучення.

Терміни-словосполучення можна диференціювати і за типом синтаксичної будови словосполучення, граматичної моделі, а саме можна виділити такі групи [6, с. 165–167]:

- іменник + іменник;
- прикметник + іменник;
- дієслово + іменник;
- іменник + інфінітив.

Окрім того, за синтаксичними ознаками розрізняють безприйменникові сполучення слів, з'єднані способом керування, а також прийменникові словосполучення.

Вивчаючи явище терміна, вчені-лінгвісти звертаються також до питання функцій термінів у мові та мовленні. Як правило, дослідники сходяться на низці основних функцій термінів, до яких належать репрезентативна, сигніфікативна, комунікативна та прагматична функції [45, с. 109]. Розглянемо сутність цих термінів більш детально.

Репрезентативна чи, як її ще називають, номінативна функція лексичних одиниць полягає у номінації (найменуванні) певних понять, предметів, явищ тощо. Будь-яке слово національної мови називає (позначає) щось. Специфіка реалізації цієї функції у рамках термінів полягає у тому, що термін позначає спеціальне поняття певної професійної сфери людської діяльності: науки, техніки, виробництва тощо. Тож, у випадку термінів, номінативну функцію лексичних одиниць більш доцільно називати саме репрезентативною. На думку В. М. Лейчика, це пояснюється тим, що в останній час все частіше говорять не про називання предметів, а про

репрезентацію їх за допомогою лексичних одиниць [23, с. 64]. Відповідно, репрезентативна функція термінів не є притаманною лише цим мовним одиницям, однак відмінність (специфіка) її реалізації зумовлена відмінністю (специфікою) самої системи наукових понять від щоденних наївно-побутових понять.

Друга функція термінів – це сигніфікативна чи семасіологічна функція, яка полягає у здатності лексичної одиниці виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів [45, с. 116]. Прихильники прескриптивного термінознавства вбачають саме у цій функції одну з найголовніших відмінних рис терміна від звичайного слова. Більше того, на ідеї про те, що тільки терміни мають можливість як називати так і виражати поняття, лінгвістами було сформульованою дефінітивну функцію термінів. Тож, лише термін може брати участь у формуванні дефініцій, а іноді й замінювати собою дефініцію та навпаки. Втім, згодом було зроблено висновок про те, що термін та дефініція не є взаємозамінними, адже сам термін (або, як його ще називають у наукових працях, дефінієндум) містить тільки головні ознаки поняття, тоді як дефініція (або, відповідно, дефінієнс) включає у себе всі суттєві ознаки цього поняття [47].

Сигніфікативна функція термінів також має низку особливостей. Зокрема, слід пам'ятати, що хоча й всі терміни називають поняття, але виражають вони ці поняття з різною мірою точності та повноти. Це означає, що сигніфікативна функція притаманна термінам, однак реалізується вона в них по-різному, що не дає змоги вважати цю функцію такою, що властива лише термінам.

Ще одна функція термінів – це комунікативна функція, сутність якої полягає у передачі між суб'єктами певної змістовної інформації за допомогою слів із встановленням зворотного зв'язку. Ця функція взагалі притаманна всім лексичним одиницям, однак у випадку з термінами знову набуває своїх особливостей. Зокрема, якщо пересічні учасники комунікативного процесу (носії однієї мови) у побутовому спілкуванні

цілком розуміють один одного, то фахівці нерідко змушені уточнювати певний термін чи навіть сперечатися з приводу його точного визначення.

Ситуація ускладнюється й тим, що у рамках однієї професійної, наукової чи технічної галузі можуть функціонувати терміни-синоніми або ж терміни, які мають невизначену дефініцію. Окрім того, зустрічаються навіть поняття, які й досі не були вербалізовані та термінологізовані. Саме тому специфічне середовище використання термінів – сфера професійної комунікації – зумовлює більш виважене та точне, порівняно з побутовим спілкуванням, використання лексичних одиниць (термінів) його учасниками. Комунікативна функція у деяких класифікаціях також визначається як інформаційна, навчаюча, інформативно-пізнавальна тощо [23, с. 67-68].

У складі обширної комунікативної функції термінів деякі вчені також виділяють низку підфункцій чи вторинних функцій [22, с. 253], а саме:

1) інформативна підфункція – полягає у використанні мови для об'єктивного повідомлення про подію, факт тощо;

2) емотивна (емоційно-експресивна) підфункція – полягає у використанні мови для висловлення власного (суб'єктивного) відношення до змісту повідомлення чи до співрозмовника;

3) прагматична підфункція (або функція впливу) – використання мови для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на адресата мовлення;

4) фатична чи контактовстановлююча підфункція – використання мови задля встановлення психологічного контакту між співрозмовниками.

Окрім наведених основних функцій в останній час дослідники почали виокремлювати ще й додаткову функцію термінів – когнітивну чи гносеологічну. Ця функція визначається як властивість лексичних одиниць “встановлювати зв'язок мисленнєвих процесів з процесами вивчення дійсності, передавання знань” [42, с. 337].

Тобто, когнітивна функція полягає у використанні мови у процесах мислення та обміну думками, а також у процесі пізнання людиною оточуючої дійсності [18, с. 254].

Загалом, когнітивна функція термінологічних одиниць є достатньо складною та включає у себе деякі підфункції, подібно до комунікативної функції. Когнітивна функція термінів може бути розділена на наступні вторинні (факультативні) підфункції:

- 1) когнітивна підфункція відкриття нового знання (евристична);
- 2) підфункція формування нового знання (формуюча);
- 3) підфункція фіксування нового знання (фіксуюча);
- 4) підфункція накопичення та зберігання знання (акмуляційна);
- 5) підфункція концентрації знань (компресійна);
- 6) підфункція відтворення знань (репродуктивна);
- 7) підфункція передавання знань (комунікативно-орієнтовна).

Таким чином, терміни є багатофункціональними одиницями національної мови, вони виконують низку важливих завдань, передусім – в області професійного спілкування, офіційно-ділової комунікації.

Звернемо увагу на публікацію С. В. Середи [39], у якій на матеріалі медичної термінології розглянуті основні характеристики термінів турецької мови в цілому. Зокрема, дослідник виокремлює такі способи термінотворення, які на сьогодні функціонують у турецькій мові: афіксація, конверсія, словоскладання і створення словосполучень, аббревіація, а також способи, пов'язані з діяльністю Турецької Лінгвістичної спільноти – тобто, запозичення і термінологізація архаїчної та діалектної лексики, а також лексики літературної мови пам'ятників турецької і тюркської писемності [35, с. 97].

Оскільки турецька мова є аглютинативною та володіє широкими можливостями для афіксального словотворення, саме спосіб афіксації є найпоширенішим способом термінотворення у турецькій мові. За допомогою відповідних афіксів від дієслівних основ у турецькій мові можуть утворюватися іменні частини мови, і навпаки, від іменних основ утворюються дієслова [11, с. 78].

Окрім того словотворення термінів у турецькій мові також може здійснюватися за допомогою ізафету. Термін “ізафет”, запозичений з арабської мови, служить для вираження особливого виду словосполучення – поєднання імен, а також субстантивованих прикметників, числівників і деяких займенників. Ізафет – це іменні означальні сполучення. Ізафети можуть будуватися за принципом узгодження (або ж неповного узгодження) чи прилягання. У письмовому різновиді літературної мови в ізафетах, як і в усіх видах означальних словосполучень, послідовно діє закон передування означального перед означуваним [44, с. 342].

Ізафет оформлюється за допомогою морфологічних показників – афіксів. Існує три типи ізафета – безафіксний, одноафіксний, та двоафіксний [44, с. 215].

Окрім того, дослідники турецької мови та способів словотворення, які притаманні для неї, вказують, що в турецькій мові є також багато запозичень – передусім, з арабської, перської, латинської, німецької, французької, англійської мов. Вхідження до складу турецької мови запозичень тісно пов’язано з історією турецького народу [39, с. 179]. Проблема запозичень являє собою одне з найактуальніших лексичних питань турецької мови на всіх етапах її формування та розвитку.

Різні запозичення мають свою власну історію та увійшли до складу лексики турецької мови у певний історичний період. Так, у роки існування Османської імперії на турецьку мову найбільший вплив мали арабська та перська мови. Арабська мова – це мова релігії, тоді як перська традиційно вважалася мовою літератури та поезії. Запозичення з цих мов входять до лексичного ядра турецької мови і часто вже не сприймаються турками як запозичення.

Лексичні запозичення із західних мов почали входити в турецьку мову з періоду завоювання Анатолії і тривають ще й досі. Слова-запозичення пов’язані з побутом, почали використовуватися у турецькій мові ще в XI ст.

У наступні століття турецька мова запозичила багато слів, що стосувалися мореплавства і відкриття нових земель.

Загалом же, історичними причинами було обумовлено те, що відносини турецької мови з європейськими розвивалися в основному через французьку мову. З другої половини XIX ст. багато наукових термінів увійшли в повсякденне життя турків через французьку мову. Також завдяки французькій турецька мова збагатилася термінами з різних галузей науки й техніки з латинськими та грецькими коренями. Багатство словотвірних елементів, як правило, латинсько-грецького походження, але вкорінених в англійську мову, значною мірою задовольняє потреби побудови нових термінів у сучасній турецькій мові[39, с. 179].

Окрім словотворення на базі національної мови, інтернаціоналізмів та запозичень, одним із способів поповнення термінологічного складу словника турецької мови слугує абрєвіація, яка є одним із структурних типів утворення термінології різних наукових галузей. З приводу творення термінів за допомогою абрєвіації Д.С.Лотте стверджував, що цей метод часто призводить до псування та перекручування мови й до технічних помилок. У той же час учений зауважує, що можна застосовувати цей спосіб творення, у випадку якщо буде “збережено почуття міри, мовного чуття і термінологічного смаку” [28, с. 220]

В. М. Лейчик [23], натомість, вважає створення абрєвіатур найпродуктивнішим способом компресії багатослівних назв. Вживання скорочень, на думку вченого, безумовно призводить до раціоналізації фахової комунікації, а утворені короткі форми підвищують “читабельність” наукового тексту (але тільки для фахівця, адже людина, яка не є спеціалістом у цій галузі, навпаки, не зможе прочитати терміни-абрєвіатури). Інтенсивне входження в ужиток абрєвіатур зумовлене перш за все екстралінгвістичними чинниками, зокрема активізацією міжнародних зв’язків Республіки Туреччини в галузі науки й техніки, співпрацею держави з міжнародними організаціями тощо. Це лінгвістичне явище є одним із виявів пристосування

терміносистеми до умов сучасної наукової комунікації у багатьох мовах світу.

Російська дослідниця Н. М. Галіакбарова [9] також звертає увагу на структурні особливості термінів турецької мови. Дослідниця вказує, що для лексичного складу ділової турецької мови характерні термінологічна лексика і стійкі словосполучення термінологічного характеру, які найчастіше утворюються за такими моделями:

- 1) іменник + іменник;
- 2) прикметник + іменник;
- 3) дієслово + іменник.

Загалом, же сучасна турецька науково-технічна термінологія є органічною частиною лексики турецької літературної мови. Хоча явище терміну, структурні особливості, шляхи словотворення та джерела походження термінів в турецькій мові розглянуті на сьогодні у працях лінгвістів-сходознавців, окремі дослідження, присвячені саме будівельній термінології турецької мови на сьогодні відсутні, а знання про цю терміносистему, як елемент літературної турецької мови, не є на сьогодні систематизованими. Саме тому виникає необхідність більш детального дослідження особливостей термінології турецької мови саме на базі турецької будівельної термінології.

У цьому дослідженні звертаємося до питання вивчення вузько-специфічних термінів однієї з виробничих галузей діяльності людини, а саме – до будівельної термінології на матеріалі турецької мови. Розглянемо більш детально сутність явища “будівельної термінології” та наукову рецепцію цього поняття у сучасній лінгвістичній думці.

1.2. Поняття будівельної термінології у науковій рецепції

Одним із дослідників будівельної термінології як окремої галузі термінології національних мов, є А. Н. Письмиченко, який вказує, що

будівельна термінологія є відносно молодого галуззю термінів. Це пов'язано з тим, що будівельна індустрія в усьому світі лише недавно (на початку минулого століття) оформилася як окрема, самостійна галузь будівництва[34, с. 30].

На думку А. Н. Письмиченка, виникнення і розвиток будівельної індустрії пов'язані зі стрімким розвитком промисловості, розбудовою міст, шляхів сполучення. Залежить ця галузь також від торгівлі та глобалізаційних процесів[34, с. 31]. Унаслідок розвитку галузі будівництва все більше зростала необхідність розробки та зведення нових, все більш складних будівель і споруд, масштаби яких закономірно зумовили перехід до індустріальних методів будівництва [43, с. 20]. Як наслідок, у цій галузі з'являється безліч нових термінів, які покликані відобразити у своїй терміносистемі всі особливості, нюанси будівництва як сфери професійної та виробничої діяльності людини.

Загалом же, у цьому дослідженні ми розглядаємо будівельну термінологію як певну систему словесних знаків, яка відображає систему будівельних понять і відносин між ними. Будівельна термінологія є системою, що відображає поняття будівництва, і об'єднує у своєму складі найменування певних категорій та будівельних понять[30, с. 40].

Важливо звернути увагу на склад терміносистеми будівництва. Як відомо, лексикон фахівця окремої галузі включає і загальноживану лексику, і професіоналізми та наукові терміни (куди входять загальнонаукові і загально технічні, вузькоспеціальні терміни, а також терміни суміжних галузей). Загально і загально технічні терміни виражають загальні поняття науки і техніки, тоді як вузькоспеціальна термінологія належить безпосередньо до галузі будівництва та переважно не зустрічається в інших науково-технічних галузях.

Для вивчення смислової структури і семантичних особливостей будівельних термінів турецької мови важливо спершу визначити загальні лексико-тематичні групи термінів будівельної галузі. Загалом, можна

розділити терміни будівельної індустрії на сім тематичних груп[24, с. 65], а саме:

- 1) бетон та бетонні конструкції;
- 2) будівельні споруди та конструкції;
- 3) будівельний інвентар;
- 4) будівельні процеси;
- 5) будівельна техніка;
- 6) будівельні матеріали;
- 7) будівельні професії тощо.

Серед українських лінгвістів питання будівельної термінології розглядається у працях В. С. Марченко. Дослідник вказує, що будівельна термінологія включає найменування процесів та дій, назви ознак предметів, назви конкретних предметів, знарядь праці тощо, а також назви осіб. В. С. Марченко також вказує, що до складу будівельної термінології часто входять аббревіатури [30, с. 38-40].

Будівельну лексику у складі архітектурної терміносистеми розглядає Л. Думанська. Проаналізувавши українські та російські словники будівельної термінології, дослідниця стверджує, що серед термінів різних галузей будівництва зустрічаються терміни з галузі цивільного та сільського будівництва, опалення та кондиціонування, металевих, найменування кам'яних, залізобетонних та дерев'яних конструкцій, основ та фундаментів, будівельної механіки, дрібних будівельних фахів[15, с. 134].

Л. Думанська[15] класифікує будівельні терміни відповідно до різноманітних галузей будівельної та архітектурної діяльності, явища та поняття якої ці терміни називають. Зокрема, дослідниця виокремлює такі галузі будівельної термінології:

- 1) асфальтарство;
- 2) бетонярство;
- 3) малярство;
- 4) пічництво;

- 5) склярство;
- 6) столярство;
- 7) теслярство;
- 8) тинькарство;
- 9) укривельництво [40, с. 6];
- 10) номенклатури основних будівельних матеріалів та їх властивостей;
- 11) деякі терміни з фізики, геодезії, геології, гідротехніки.

Значну кількість будівельних термінів у тематичних словниках складає архітектурна термінологія, проте сюди не слід включати терміни на позначення архітектурних стилів, форм, ордерів, скульптурних та ліпних прикрас тощо.

Загалом, у терміносистемі що стосується сфери будівництва, можна виділити три класи термінів:

- 1) вузькоспеціальні терміни (наприклад, в укр. мові *глибина копання; навісне обладнання* тощо);
- 2) загальнонаукові й загально технічні терміни, які використовуються у різних областях знань і належать науковому стилю мовлення в цілому (наприклад, в укр. мові *аналіз; параметр; аспект; експеримент* тощо);
- 3) терміни суміжних галузей, таких як матеріалознавство, технічне обслуговування та ремонт, терміни, пов'язані з хімічним або фізичним процесам, і т.д.

Як і в інших терміносистемах, у системі будівельних термінів можна виокремити групи термінів за джерелом їх утворення. Зокрема, дослідники виокремлюють терміни, утворені на базі національної мови; терміни-запозичення; терміни-інтернаціоналізми.

Якщо запозичення часто є неадаптованими або частково адаптованими до мови-реципієнта явищами, то інтернаціоналізми становлять окрему групу лексики. Такі терміни вживаються у багатьох мовах світу і мають спільне джерело походження. Від звичайних запозичень інтернаціоналізми відрізняє насамперед те, що запозичується не тільки зовнішня, а й внутрішня їх форма.

Відповідно, “будь-який елемент може називатися і нтернаціональним лише тоді, коли він зустрічається принаймні у трьох неспоріднених мовах”.

Розглядаючи особливості інтернаціоналізмів у складі терміносистем, О. Ф. Скороходько визначає чотири види відповідностей лексичних паралелей у національних терміносистемах:

- 1) іноземний термін та термін рідної мови є абсолютним еквівалентами;
- 2) термін рідної мови є відносним еквівалентом іноземного;
- 3) термін рідної мови є частковим еквівалентом іноземного;
- 4) термін рідної мови є частковим відносним еквівалентом (терміни двох мов висловлюють поняття, які перетинаються).

Інтернаціоналізми не вважаються елементами окремо взятої мови, адже за такої ситуації вони перестануть бути інтернаціональними. З іншого боку, чужими для тієї чи іншої мови назвати їх теж досить важко, бо це знову призведе до заперечення їхнього інтернаціонального характеру (інтернаціональне за внутрішньою сутністю не може бути для когось чужим, якщо воно справді інтернаціональним).

Таким чином, на сьогодні в науковому доробку українських та іноземних вчених є дослідження, присвячені не тільки термінам та терміносистемам, як лінгвістичним явищам, однак і окремій терміносистемі будівельної галузі. Наявні визначення поняття будівельної термінології та критерії її класифікації, хоча б здійснені на базі інших мов, однак є важливим теоретичним підґрунтям, на основі якого будемо здійснювати подальше дослідження особливостей будівельної термінології сучасної турецької мови.

Висновки до першого розділу

У першому розділі дослідження розглянуто теоретичні передумови вивчення будівельної термінології турецької мови. Визначено, що термін – це словесне позначення поняття, що входить в систему понять певної області професійних знань. Термін – це слово (або словосполучення), характерне для певної сфери діяльності, яке служить для позначення спеціального поняття. Термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики.

Характерними рисами терміну як словесної одиниці є незалежність від контексту, точність і лаконічність, однозначність, вмотивованість, простота, системність. У класі наукових і технічних термінів розрізняють загальнонаукові, загально технічні та вузько-спеціалізовані терміни, які в подальшому класифікують також відповідно до галузей знань і типів діяльності. Виокремлюються також такі категорії термінів, як предмети, процеси (явища), властивості та величини, процеси, властивості, одиниці вимірів, науки й галузі, професії та заняття.

За походженням виділяються терміни загальноповсякденної мови рідної або чужої мови. Велика кількість термінів є запозиченнями. Аналіз словотвірної та морфологічної структури, семантичних особливостей термінів показав, що за своєю будовою терміни поділяються на прості кореневі слова, похідні терміни (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні), складні терміни, терміни-словосполучення.

Аналіз функціональних характеристик термінів показав, що терміни є багатофункціональними одиницями національної мови, вони виконують низку важливих задач, передусім – в області професійного спілкування, офіційно-ділової та науково-технічної комунікації. Сучасна турецька науково-технічна термінологія є органічною частиною лексики турецької літературної мови.

Аналіз сутності будівельної термінології показав, що будівельна термінологія – це певна система словесних знаків, яка відображає систему

будівельних понять і відносин між ними. Будівельна термінологія є системою, що відбиває поняття будівництва, і об'єднує у своєму складі найменування певних категорій та будівельних понять. Терміни будівельної індустрії включають такі тематичні групи: бетон та бетонні конструкції, будівельні споруди та конструкції, будівельний інвентар, будівельні процеси, будівельна техніка, будівельні матеріали, будівельні професії тощо. Будівельна термінологія включає найменування процесів та дій, назви ознак предметів, назви конкретних предметів, знарядь праці тощо, а також назви осіб.

У терміносистемі сфери будівництва виділяються три області: вузькоспеціальні терміни, загальнонаукові й загально технічні терміни, які використовуються у різних областях знань і належать науковому стилю мовлення в цілому, терміни суміжних галузей, таких як матеріалознавство, технічне обслуговування та ремонт, терміни, пов'язані з хімічним або фізичним процесами т.д.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

2.1. Семантичні особливості будівельної термінології в сучасній турецькій мові

Розглянемо семантичні характеристики будівельних термінів сучасної турецької мови. Семантика термінів тісно пов'язана з областю їх використання, тематикою. Лексико-тематичні групи турецьких термінів виділяємо відповідно до їх семантичного критерію, загалом можемо виокремити декілька тематичних груп термінів, які називають певну категорію будівельних явищ, понять.

Передусім, можна відокремити групу термінів, які називають **будівельні процеси**, наприклад: *inşaat, yapıcılık* – будівництво, *bileme* – шліфувальні роботи, *tadilat* – ремонт, *yeniden yapılanma* – реконструкція, *ince işler* – оздоблювальні роботи, *güçlendirme* – укріплення (армування), *betonlama* – бетонування, *montaj* – монтаж тощо.

Інша група будівельної термінології турецької мови – це **будівельні конструкції / будівлі**, наприклад: *bina* – споруда, будівля, *köprü* – міст, *baraj* – дамба, *kiriş* – балка, *beton blok* – бетонний блок та ін. Терміни на позначення **будівельного інвентарю** включають: *hidrolik amortisör* – гідравлічний амортизатор, *boya rulosu* – малярний валик, *hurda* – лом, *matkap* – свердло, *çekiç* – молоток. Окрім будівельного інвентарю важливими є й **будівельні матеріали**, наприклад: *tuğla* – цегла, *yumuşak bitüm* – м'який бітум, *dikenli tel* – колючий дріт, *kayrak* – шифер тощо.

Обширну групу становлять найменування **будівельної техніки**, наприклад: *kargo vinci* – вантажний кран, *kamyon* – вантажівка, *buldozer* – бульдозер, *beton karıştırıcı* – бетономішалка, *beton pompası* – бетононасос, *ekskavatör* – екскаватор тощо. Нарешті, невід'ємним елементом системи будівельної лексики також є найменування **будівельних професій**, тобто –

людей, наприклад: *inşaat şirketi müdürü* – менеджер будівельної компанії, *inşaatçı* – будівельник, *ressam sıvacı* – маляр-штукатур, *tuğla ve duvarcılık uzmanı* – фахівець з цегляної, кам'яної кладки, *işçi* – робочий, *tasarım mühendisi* – інженер-проектувальний і т. д.

Вказані тематичні групи охоплюють більшу частину будівельної термінології, тому цю класифікацію використовуємо для розмежування розглядуваних лексем за семантико-тематичними групами. Загалом же, тематичний склад терміносистеми будівельної сфери у сучасній турецькій мові включає такі групи (рис. 2.1.):

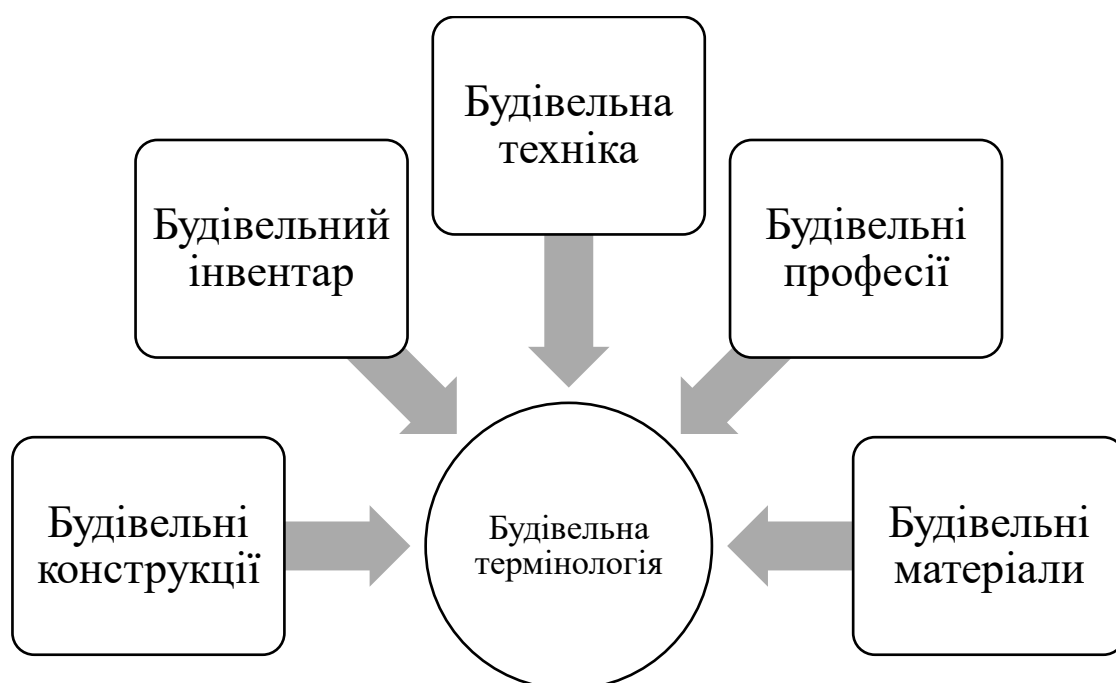

Рис.2.1. Тематичні групи будівельних термінів турецької мови

Окрім тематичного критерію, який дозволяє класифікувати терміни, що значно полегшує їх подальший аналіз, розглянемо також наповнення терміносистеми турецької мови за частиномовним критерієм. Оскільки основна функція терміну – називна, то більшість термінів є іменниками або іменниковими словосполученнями. Прикладами термінів-іменників можуть слугувати наступні лексеми: *tula* – цегла, *alçı* – гіпс, *vernik* – лак тощо. У якості іменникового словосполучення може виступати термін *dreaaj kanalı* – каналізація, водовідведення або *beton pompası* – бетононасос.

Також зустрічаються прикметники, які переважно позначають властивості, матеріал, із якого зроблені певні елементи і т. д., наприклад: *beton* – бетонний, *betonarme* – залізобетонний, *alçıpan* – гіпсокартонний тощо. Втім, такі прикметники як правило походять від іменників, оскільки в їх основі лежать найменування будівельних матеріалів.

Щодо дієслів, які містяться у лексичній системі будівельних термінів сучасної турецької мови, то вони включають у себе найменування будівельних процесів, наприклад: *macun* – шпаклювати, *inşa etmek* – будувати, *kazmak* – рити, копати, *lay tuğlalar* – класти цеглу, *boyamak* – пофарбувати тощо.

Дослідження галузевих термінологій також доводять, що в термінології допустимі основні лексико-семантичні процеси – такі, як полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Терміни, будучи за своєю природою найчастіше словами “природної” мови, відчувають на собі вплив всіх тих лексико-семантичних процесів, до яких схильна лексика загальнолітературної мови. Щоправда, порівняння явищ полісемії та інших семантичних лексичних явищпоказує, що їх властивості в області термінології відмінні від аналогічних явищ узагальнолітературній лексиці. Відмінність зводиться до того, що ці процеси не зачіпають характерних лексико-семантичних ознак термінології. Вони протікають у тих межах, які не порушують семітичних визначень термінів.

У системі будівельної термінології сучасної турецької мови використовуються багатозначні лексеми, які, як правило, можуть стосуватися не лише будівельної сфери, але й інших суміжних сфер. Наприклад, терміни *malzeme* або *materyal* можуть стосуватися як будівельних матеріалів, так і використовуються у багатьох інших сферах. У тому числі слово *materyal* може також позначати навчальні чи юридичні папери і, так само, використовуючись у будівельній галузевій сфері, позначати речовини, з яких складається той чи інший продукт. Багатозначним словом є також і *alçı* –

гіпс, адже мова може йти не тільки про будівельний гіпс, але й гіпс, який застосовується у медицині.

Деякі терміни володіють синонімічними властивостями. Наприклад, лист або пласт (гіпсокартону, шиферу, бетону) може називатися *levha* або *plaka*. Може використовуватися й слово *plağı* (наприклад, у термінологічному словосполученні *döşeme plağı* – плита великої площі, яка виконує функцію несучого перекриття). Такі лексеми також є полісемантичними, адже можуть використовуватися й в інших сферах.

Деякі терміни мають широке значення та їх семантика звужується, якщо вони використовуються у науково-технічній області та позначають явища й поняття будівельної сфери. Так, наприклад, термін *blokaj* у загальнолітературній мові має значення “блокування чогось”, тоді як у будівельній сфері набуває значення “гідроізоляція фундаменту”. Такий термін можна вважати лексико-семантичним варіантом слів загальнолітературної мови.

Терміни, які є лексико-семантичними варіантами слів, не втрачають з ними зв'язок, навіть коли виступають в вузькопрофесійному вживанні. Семантичний аналіз їх системних характеристик підтверджує наявність у них основних лексико-семантичних явищ, властивих одиницям загальнолітературної мови. У середині термінологічної системи вони часто мають ослаблені термінологічні характеристики, не відповідають таким основним лінгвістичним вимогам, що пред'являються до термінів, як точна співвіднесеність з висловлюваним поняттям, однозначність у межах термінологічної системи, відсутність синонімії тощо.

Натомість, більшість термінів – це вузькоспеціальні терміни, які не мають інших значень та використовуються лише у будівельній сфері, наприклад: *hakediş* – “процентовка” або акт здачі-прийому виконаних робіт, *arıtma tertibatı* – очисна споруда тощо.

Поряд з абсолютними синонімами, які зустрічаються у терміносистемі будівельної сфери, спостерігається й існування синонімічних

термінологічних пар та рядів, члени яких містять у своїй семантичній структурі інтегральні та диференціальні семи, а також характеризуються частковою взаємозамінністю. Так, члени синонімічного ряду *inşaat* – *yapıcılık* містять у своїй семантичній структурі загальну для них сему “будівництво”, але в той же час кожен з них містить і додаткові диференційні семи, наприклад, термін *yapıcılık* містить додаткову розпізнавальну сему “конструювання”, яка в його семантиці стає провідною.

Спостереження показують, що опорною, нейтральною кожному синонімічному ряді виявляється одиниця, яка прийшла з загальнолітературної мови, тобто термінологічний лексико-семантичний варіант слова загальної мови або запозиченого слова, яке знайшло широке застосування у загальній мові.

Окрім синонімії, для семантичних особливостей будівельних термінів турецької мови притаманне також явище омонімії. Зокрема, знаходимо у системі термінології будівельної галузі приклади виникнення омонімів в результаті уподібнення. Омоніми, які виникли як результат уподібнення предметів чи явищ, пов’язані з уподібненням предметів і використанням предметів чи явищ [35, с. 31]. Прикладом терміну, який має слово-омонім у загальнолітературній мові є слово *ağaçdelen* – інструмент, яке утворилося у результаті уподібнення зі словом *ağaçdelen* – дятел.

Окремо також можна виділити омоніми, які сформувались від слів, що мають омонімічні корені, наприклад: *bağ* – сад / *bağlık* – площа, покрита садами / *bağ* – шнур / *bağlık* – шнурок для зв’язки.

Розглядаючи особливості семантики будівельних термінів, слід відзначити, що, називаючи той чи інший предмет референтної дійсності, люди співвідносять його з іншими явищами оточуючого їх світу. Це призводить до того, що даний предмет або явище отримує найменування шляхом використання назв інших предметів або явищ, у тому або іншому відношенні з ним пов’язаних або співставних. З плином часу з різних причин

мотивація значення такого слова може бути загублена, і тоді слова починають функціонувати як виключно умовні, невмотивовані позначення.

Прикладом такого семантичного процесу може слугувати лексема *köpük*, яка має значення “піна”. Відповідно до визначення Великого енциклопедичного словника, це слово має значення: “структуровані дисперсні системи, що являють собою скупчення пухирців газу, розділених тонкими прошарками рідкого дисперсійного середовища”. Утворення піни–необхідна стадія у виробництві пінопластів, пінобетону та інших пористих будівельних матеріалів.

На основі цього утворилося й нове значення цього слова, яке перетворило його на термін, який використовується у значенні “будівельна піна”, “пінопласт”. Термін *köpük* сполучується з іншими лексемами та утворює також двокомпонентні терміни, такі як *köpük beton*– пінобетон; *köpügü cam* – піноскло.

Оскільки спеціальні мови виконують більш конкретні функції, ніж літературна мова, а їх лексичний склад постійно поповнюється новими термінами, вони періодично потребують стандартизації. За ступенем нормативності будівельні терміни сучасної турецької мови можуть бути:

- 1) стандартизованими (які пройшли стандартизацію);
- 2) стандартизованими (що проходять стандартизацію);
- 3) неприпустимими (не пройшли стандартизацію);
- 4) рекомендованими, паралельно допустимими (у якості додаткового варіанту);
- 5) відхиленими.

Також у залежності від частоти використання у тексті можна виділити високочастотні й низькочастотні терміни [25]. Також існує три основних етапи стандартизації термінів:

- повна систематизація всіх назв;
- оцінка і уніфікація реально існуючої термінології;
- справжня стандартизація [10, с. 85-86].

Вивчення семантики будівельних термінів турецької мови також передбачає проведення компонентного аналізу будівельних термінів. Як вважає М. Н. Лату, семантична структура терміна неоднорідна і може поділятися на компоненти [20, с. 19]. Тому, звернемося до вивчення компонентного складу будівельних термінів турецької мови, що становить їх структурні особливості.

2.2. Структурні особливості будівельної термінології сучасної турецької мови

За структурним критерієм терміни будівельної термінології турецької мови можна розділити на одноосновні терміни (які можуть мати похідну або ж непохідну основу), а також терміни-композиції, терміни-словосполучення (які також класифікуються за кількістю елементів як дво-, три- та більш компонентні).

Одноосновні терміни це, наприклад, *arsa*—“територія, придатна для забудови, ділянка землі”; *boru*— труба; *boya*— фарба; *arduvaz*— шифер тощо. Такі терміни нерозкладні за своєю структурою, вони мають лише одну основу. За семантичними показниками такі терміни, як правило, є варіантами слів загальнолітературної мови, є багатозначними та їх сфера використання не обмежується лише будівельною сферою. Наприклад, слово *arsa* означає “земля” та може використовуватися у всіх мовних стилях та у різноманітних комбінаціях з іншими лексемами.

Однокомпонентні термінологічні одиниці (або терміни-слова) служать для позначення базових понять. В середньому вони використовуються частіше, ніж багатокомпонентні терміни (терміни-словосполучення). Можливо також виділити й структурні типи однокомпонентних термінів, які диференціюються залежно від кількості та характеру кореневих морфем, а також залежно від наявності словотворчих афіксів [26, с. 74]. У будівельній термінології турецької мови серед термінів-слів можна виділити прості та

складні терміни, а також непохідні й похідні, повноосновні слова та абрєвіатури.

Зокрема, різновидами простих будівельних термінів-слів є прості непохідні й прості похідні слова. Прості непохідні будівельні терміни складають основу словникового гнізда, вони є базою для творення нових слів. Форма непохідного терміну збігається з основою і коренем. Прикладами таких будівельних термінів є, наприклад:

- *haç*– хрест, хрестовина, перехрестя;
- *ip*– шнур, мотузка;
- *kiriş*– головна балка.

Щодо простих похідних будівельних термінів сучасної турецької мови, то вони, як і складні похідні терміни, мають у своєму складі словотворчі афікси. Прикладами таких лексем можуть слугувати наступні терміни турецького походження: *güneşlenme*– інсоляція, прямі сонячні теплопостачання; *kalipilama* – розкладка, *kalibralamak*– калібрування, градування.

Окрім того, до простих похідних термінів будівельної сфери у сучасній турецькій мові входять також слова-запозичення, наприклад, з латинської та французької мови, які закінчуються на *-yum*, *-um*, *-om*: *akvaryum*– акваріум, *alüminyum* – алюміній, *silisyum* – кремній та ін.

Окрім простих термінів, виокремлюємо також і терміни-композити, до складу яких входить декілька слів або основ, наприклад: *stres-korozyon* – корозія під напруженням.

Більш представлені у системі турецької мови терміни-словосполучення, тобто багатослівні (багатокомпонентні або складені) будівельні терміни. Компоненти словосполучень знаходяться у атрибутивному зв'язку, тобто один з компонентів визначає інший, наприклад: *dreaj kanalı*– каналізація, водовідведення; *akar toprak*–ґрунт; *akril boya*– акрилова фарба; *alçı levha*– гіпсокартонний лист; *alternatif akım*– змінний струм; *ama tavan*–підвісна стеля; *astar boya*–ґрунтовка; *aşındırıcı kağıt*–

наждачний папір; *beton dökmek* – бетонувати; *beton döşeme*– бетонні перекриття;*boru hattı*– трубопровід;*merdiven boşluğu*– сходові клітки тощо.

Вказані терміни є двокомпонентними словосполученнями. Окрім того, зустрічаються трикомпонентні словосполучення-терміни, наприклад: *binaya yapılan ek*–прибудова, надбудова;*gaz çekme borusu*– газовідвід;*su geçirmez boya*– водовідштовхувальна фарба. Зустрічаються й терміни-словосполучення, які містять більшу кількість компонентів, наприклад, чотири компоненти (*alt yapı boru hatları*–комунікація; *su ile inciltilen boya*– водоемульсійна фарба).

Таким чином, виокремлюємо такі групи багатоконпонентних термінів-словосполучень сучасної турецької мови в галузі будівництва:

Однокомпонентні: *beton* – бетон;*lojman*– будинки і житлове будівництво; *mesken* – будинки і житлове будівництво та ін.

Двокомпонентні:*konut binası* – житлова будівля;*bölümsel yapı* – секційна споруда; *sismik yapılar* – сейсмостійкі конструкції;*blok inşaatı* – блокова конструкція;*inşaat mühendisliği* – цивільне будівництво; *trafik mühendisliği* – дорожнє будівництво; *konut mevzuatı* – законодавство в галузі житлового будівництва;*inşaat yönetmeliği* – нормативний документ в галузі будівництва;*inşaat atığı* – відходи будівництва;*yapı planlama* – планування будівництва;*inşaat politikası* – політика в галузі будівництва;*konut programı* – програма житлового будівництва; *inşaat izni* – дозвіл на будівництво; *yapı ruhsatı* – дозвіл на будівництво;*sismik mühendislik* – сейсмостійке будівництво; *hidrolik mühendisliği* – будівництво гідроспоруд; *kent mühendisliği* – будівництво міських споруд; *karayolu inşaatı* – будівництво доріг; *tesis inşaatı* – будівництво будівель і споруд;*konut finansmanı* – фінансування житлового будівництва та ін.

Трикомпонентні:*çok katlı bina* –багатоповерховий будинок; *cüruf beton blok* – шлакобетонний блок;*hava geçirmez yapı* – повітронепроникна конструкція;*ahşap çerçeve konstrüksiyonu* – дерев'яне каркасне будівництво;*örtüşen çerçeve konstrüksiyonu* – каркасна конструкція з

перекриттям; *konsol kemer kirişi* – консольна аркова балка; *stres korozyon çatlaması* – корозійне розтріскування під напругою; *inşaat yapılabilir arazi* – земля під будівництво; *düşük maliyetli konut* – низьковитратне житлове будівництво; *yeni konuta yerleşme* – ремонт і будівництво житлових будинків; *trafik güzergahı inşaatı* – будівництво транспортних шляхів та ін.

Чотирьохкомпонентні: *geri dönüştürülmüş malzemeyle inşaat* – будівництво з вторинних матеріалів та ін.

П'ятикомпонентні: *kırılğan bina yapı elemanı kırığı* – крихкий злам та ін.

Шестикомпонентні: *bina yapı elemanı kırığını göstermek için* – давати конструктивний злам; *düzlem zorlanma bina inşaat elemanı kırığı* – руйнування при плоскій деформації; *stres-korozyon bina yapı elemanı kırığı* – конструктивний злам у результаті корозійних процесів під напругою; *bina yapı elemanı bakım işlemleri ve onarımı* – поточний і капітальний ремонт конструктивних елементів будівлі та ін.

Абревіатури: *SCC* – *stres korozyon çatlaması* – корозійне розтріскування під напругою тощо.

Таким чином, найбільш широко представлені одно-, дво- та трикомпонентні будівельні терміни, тоді як найрідше зустрічаються чотирьохкомпонентні та п'ятикомпонентні терміни.

За морфологічним типом головного слова Б. Н. Головін виділяє наступні типи термінів, які спостерігаються також і у системі будівельної термінології турецької мови:

1) субстантивні словосполучення, коли у ролі головного слова виступає іменник, а в ролі залежних слів можуть виступати іменники, прикметники, порядкові числівники тощо, наприклад: *inşaat mühendisliği* – цивільне будівництво; *kent mühendisliği* – будівництво міських споруд; *karayolu inşaatı* – будівництво доріг тощо;

2) ад'єктивні словосполучення, головним словом у яких є прикметник або дієприкметник, залежним – іменник або прислівник, наприклад: *böliümsel yarı* – секційна споруда; *sismik yapılar* – сейсмостійкі конструкції;

3) дієслівні словосполучення, де головне слово – це дієслово, залежне – іменник, наприклад: *plan yapımı* – планувати будівництво.

Дослідники особливостей термінів вказують, що формальна структура терміна викликає багато питань, один з яких – проблема оптимальної довжини терміна [23, с. 50]. Однією з вимог до форми терміна є його стислість. Згідно з думкою В. М. Лейчика, доцільніше говорити не про стислість терміна, а про його оптимальну довжину або оптимальний набір терміноелементів, із яких складається термін. Таким чином, формальна структура терміна буде пов'язана зі змістовною структурою, оскільки кожен терміноелемент співвідноситься з поняттям або ж з ознакою поняття [23, с. 50].

Поняття терміноелементу вперше було введено у лінгвістику Д. С. Лотте. Під терміноелементом Д. С. Лотте розумів “будь-який термін – словосполучення, або термін-слово, або частину терміна-слова, які неподільні у термінологічно-смісловому плані” [28, с. 88].

За В. М. Лейчик, термін має ідеальну довжину, якщо кожен його терміноелемент означає одне поняття з системи понять даної галузі знання. Довжину можна позначити як $I + n$ (або $n + I$). Якщо термін є основним для даної терміносистеми, то n – це кількість етапів поділу поняття – дорівнює нулю. Оптимальна довжина терміна, при якій можливо позначити основне поняття терміноелементами у кількості m , дорівнює $m + n$, причому в разі вмотивованого терміна m не може дорівнювати нулю [23, с. 51]. У терміні виділяється кількість терміноелементів, що відповідає кількості морфем (або слів), які є значущими понять, що відносяться до певної системи понять [23, с. 85].

Слід розрізняти ідеальну та оптимальну структуру терміна. Термін має ідеальну структуру, якщо зв'язки між його терміноелементами відповідають

логічним зв'язкам між відповідними поняттями. Оптимальною структурою В. М. Лейчик вважає таку ідеальну структуру терміна, при якій кількість його терміноелементів є мінімальною для даної терміносистеми [23, с. 52].

Таким чином, структурні особливості будівельних термінів сучасної турецької мови можна відобразити у вигляді наступної схеми, поданої на рис. 2.2.:

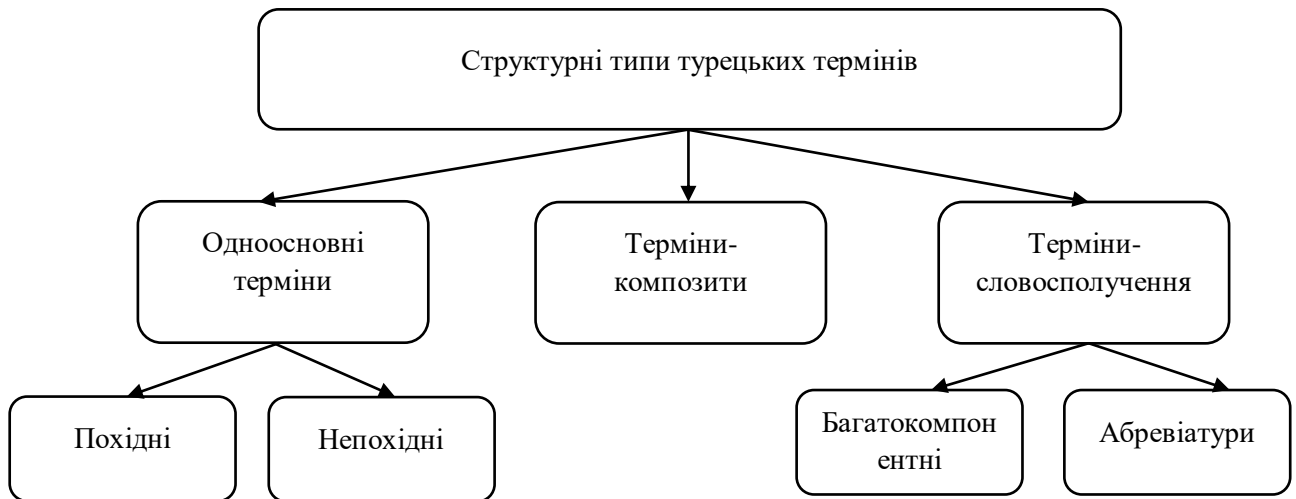

Рис.2.2. Структурні типи будівельних термінів турецької мови

Відповідно, за структурним критерієм терміни будівельної термінології турецької мови включають, передусім, багатокомпонентні терміни-словосполучення (від двох до шести компонентів), окрім того, значну кількість термінів становлять похідні та непохідні одноосновні терміни. Менш представлені у терміносистемі будівельної галузі турецької мови терміни-компози́ти та терміни-абревіатури.

2.3. Функціонування будівельної термінології у сучасній турецькій мові

Звернемо також увагу на особливості функціонування будівельної термінології у сучасній турецькій мові. Можна виділити основні та другорядні функції термінів у текстах сучасної турецької мови на будівельну

тематику, а також простежити на конкретних прикладах особливості виконання термінами цих функцій.

Так, основною функцією термінів є **репрезентативна функція** чи, як її ще називають, номінативна функція лексичних одиниць, яка полягає у номінації певних понять, предметів, явищ тощо. Будь-яке слово мови називає (позначає) щось. Специфіка реалізації цієї функції у будівельних термінах полягає в тому, що термін завжди позначає спеціальне поняття певної спеціальної сфери людської діяльності (у контексті нашого дослідження – будівельної сфери) [23, с. 64].

Розглянемо приклад виконання терміном номінативної функції у тексті:

*Özgün ve sade formuyla ifade bulan **bina kütleli ve müsaade edilen inşaat alanının** en iyi şekilde değerlendirilmesi projelendirme safhasındaki temel hedefler / Основними цілями на етапі проектування проекту є якнайкраще використання будівельної маси та дозволеної площі забудови, виражене у первісному та простому вигляді.*

У цьому уривку використані такі терміни, як *müsaade edilen inşaat alanının* – допустима площа будівництва; *bina kütleli* – маса будівлі. Використання термінів у тексті дозволяє автору чітко визначити конкретні явища, пов'язані з процесом будівництва та донести їх до читача тексту, будь то інженер, будівельник, або ж клієнт, який планує купити нову квартиру чи будинок.

На думку сучасних лінгвістів, дану функцію більш доцільно називати цю функцію репрезентативною, оскільки “в останній час частіше говорять не про називання предметів, а про репрезентацію їх за допомогою лексичних одиниць” [23, с. 64]. Відповідно, репрезентативна функція не є притаманною лише термінам, однак відмінність (специфіка) її реалізації зумовлена відмінністю (специфікою) самої системи науково-технічних понять від наївно-побутових.

Інша функція будівельних термінів – це **сигніфікативна чи семасіологічна функція**, тобто здатність лексеми виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів [29, с. 16]. Н думку лінгвістів, тільки термін може як називати, так і виражати поняття, унаслідок чого сформульована також і його дефінітивна функція. Інакше кажучи, лише термін може брати участь у формуванні дефініцій та, більш того, замінювати собою дефініцію та навпаки.

Сигніфікативна функція термінів яскраво проявляється у спеціальних професійних довідниках чи словниках, у яких наведене трактування того чи іншого вузькоспеціального терміна, наприклад:

***Bina inşaati** gerçek mülkiyete veya binaların inşasına yapı ekleme sürecidir / Будівництво будівель – це процес додавання структури до нерухомого майна або будівництво будівель.*

У цьому прикладі використаний термін *bina inşaati*, який виконує дефінітивну функцію, пояснюючи досить складне явище діяльності у рамках будівельних робіт. Термін допомагає вмістити розлогу сутність цього явища лише у два слова. При цьому, термін *bina inşaati* позначає цілий змістовний клас явищ, які стосуються саме будівництва споруд.

Однією з провідних функцій термінів є **комунікативна функція**, суть якої полягає у передачі між суб'єктами певної змістовної інформації за допомогою слів із встановленням зворотного зв'язку. Ця функція взагалі притаманна всім лексичним одиницям. Однак, у випадку з термінами ситуація ускладнюється, оскільки фахівці нерідко змушені уточнювати певний термін чи навіть сперечатися з приводу його точного визначення. Це пов'язано, передусім, із намаганням учасників професійного діалогу найбільш адекватно передати та сприйняти певну фахову інформацію.

Насамперед, це стосується сфер вживання фахових мов що розвиваються, у тому числі й спеціальної мови будівництва. Це пояснюється наявністю у таких терміносистемах термінів-синонімів, термінів зневизначеною дефініцією та, навіть, існуванням понять, що їх ще не було

вербалізовано та термінологізовано. Отже, специфічне середовище використання термінів – сфера професійної комунікації – зумовлює більш виважене, точне, порівняно з побутовим спілкуванням, використання лексичних одиниць (термінів) його учасниками.

Комунікативну функцію ще називають інформаційною або навчаючою функцією, інформативно-пізнавальною функцією тощо [29, с. 67-68]. При цьому мова йде швидше про наявність у комунікативної функції, як базової функції термінів, низки підфункцій чи вторинних функцій [23, с. 253]. Серед таких підфункцій вчені виділяють:

- 1) інформативну підфункцію – використання мови для об'єктивного повідомлення про подію, факт тощо;
- 2) емотивну(емоційно-експресивну) підфункцію – використання мови для висловлення власного (суб'єктивного) відношення до змісту повідомлення чи до співрозмовника;
- 3) прагматичну підфункцію (впливу) – використання мови для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на адресата мовлення;
- 4) фатичну чи контактовстановлюючу підфункцію – використання мови за для встановлення психологічного контакту співрозмовників.

Інформативна підфункція з наведених зустрічається найчастіше, адже інформативну функцію виконує майже будь-який текст, а тим більше – науково-технічний текст. Розглянемо приклад використання терміну в тексті, яке передбачає його інформативну функцію:

Stres korozyon çatlaması (SCC), koroziif ortamda çatlak oluşumunun büyümesidir. Özellikle yüksek sıcaklıkta gerilme stresine maruz kalan normal sünek metallerin beklenmedik ani bozulmasına yol açabilir /Корозійне розтріскування під напругою (SCC) – це зростання утворення тріщин в корозійному середовищі. Це може призвести до несподіваного раптового погіршення стану пластичних металів, що зазнають напруги при розтягуванні, особливо при високих температурах.

У даному випадку використовується трикомпонентний термін-аббревіатура з його розшифровкою (*stres korozyon çatlaması (SCC)*), який номінує конкретне явище, пов'язане зі сферою будівництва. Окрім того, цей термін інформує читача про те, що це явище є безпечним та про те, які саме небезпеки дане явище проковує. У цьому випадку повідомляється про певний факт, який констатується за допомогою використання фахової будівельної термінології.

Інший приклад виконання терміном інформативної комунікативної функції може слугувати такий приклад із рекламного повідомлення компанії, яка займається дорожнім будівництвом:

Daha yaşanabilir kentler yaratmak ve ulaşım sorunlarına sürdürülebilir çözümler üretmek için trafik mühendisliği çalışmaları yürütmekteyiz /Ми проводимо дорожньо-інженерні роботи, щоб створити міста, придатні для життя, та знайти стійкі рішення транспортних проблем.

У цьому реченні використовуються терміни *ulaşım sorunlarına* – транспортні проблеми; *trafik mühendisliği çalışmaları* – дорожньо-інженерні роботи. Використання термінів інформує потенційного клієнта компанії про види діяльності в області будівництва, які та пропонує. Таким чином, терміни виконують важливу інформативну функцію та є засобами комунікації в області реклами, комерційної діяльності.

Наступна комунікативна підфункція – це **емотивна (емоційно-експресивна) підфункція**. Ця функція частіше реалізується у текстах, які не є науково-технічними, однак належать до розмовної сфери. У нашому дослідженні не маємо прикладів використання будівельних термінів сучасної турецької мови для вираження емоцій чи суб'єктивного ставлення до певної події або явища.

Натомість, виконання терміном емотивної функції можемо спостерігати, наприклад, на матеріалі турецького сталого виразу *Bu bir kervansaraydır ki konan göçer*, де у якості терміну виступає слово *kervansaray* – караван-сарай. Цей термін можна вважати дещо застарілим, однак він

стосується культури Туреччини та інших країн, особливо – країн Близького Сходу. Цей термін означає заїжджий двір для караванів на торгових шляхах і в містах.

Цей афористичний вираз означає, що світ – тимчасове місце, у якому люди залишаються лише на короткий час. Відповідно, будівельний термін *kervansaray* у цьому випадку слугує метафоричним образом світу, як тимчасового притулку, подібно до того як караван-сарай є тимчасовим житлом для подорожніх. У цьому випадку будівельний термін виконує емоційно-експресивну функцію, він несе у собі додаткову конотацію, моральне повчання, адже афоризм означає, що оскільки світ та життя людини не вічні, то слід зробити багато корисного за короткий період свого життя, поводитися достойно, пам'ятаючи, що смерті не уникнути нікому й що важливо залишити по собі добру пам'ять.

Окрім того, до системи комунікативних функцій термінологічних одиниць входить також **прагматична підфункція**, яка направлена на здійснення впливу на реципієнта тексту. Таку функцію терміни найімовірніше можуть виконувати у рекламних, комерційних текстах, оскільки одна з провідних цілей таких текстів – це саме прагматичний вплив, заохочення потенційного покупця до покупки товару чи використання певної послуги.

Наведемо приклад реалізації будівельними термінами сучасної турецької мови прагматичної комунікативної функції:

Trafik mühendisliği çalışmalarında temel ilkemiz ulaşım yatırımları süreçlerinde analitik yöntemler kullanarak projelere yön vermektir / Наш основний принцип при здійсненні дорожньо-інженерних робіт – керувати проектами, використовуючи аналітичні методи у процесах транспортних інвестицій.

У цьому реченні використовуються терміни *trafik mühendisliği çalışmaları* – дорожньо-інженерні роботи та *ulaşım yatırımları* – транспортні інвестиції. Оскільки цей текст є рекламуючим, а терміни використані для

презентації основних принципів цієї будівельної компанії, то терміни у даному випадку виконують прагматичну функцію. Використання термінів надає тексту більшої інформативності та аргументативності, демонструє володіння фахівцями спеціальною термінологією, а значить – вказує на їх професійну компетентність. Все це має спонукати людину більше довіряти компанії та скористатися її послугами. Саме у цьому й полягає прагматична функція термінів у даному випадку.

Фатична(контактовстановлююча) підфункція комунікативної функції будівельних термінів передбачає використання термінів як засобів встановлення психологічного контакту між співрозмовниками. Така функція будівельними термінами майже ніколи не використовується, оскільки фатична дія передбачає відсутність вагомій інформації мовного засобу, однак використання його для встановлення контакту, налагодження комунікації.

Оскільки терміни – це, передусім, інформативно насичені одиниці, то переважно вони ніколи не виступають у ролі фатичних елементів, а тому ця функція термінами, у тому числі й будівельними термінами турецької мови, не виконується.

Як показав аналіз, будівельним термінам турецької мови притаманні такі функції, як репрезентативна, сигніфікативна, а також такі комунікативні функції, як інформативна та прагматична. Емотивна функція виконується термінами досить рідко (переважно, у розмовному чи художньому стилі), тоді як фатична функція не притаманна будівельній термінології загалом.

На основі здійсненого аналізу побудуємо схему функцій будівельних термінів сучасної турецької мови (рис. 2.3.):

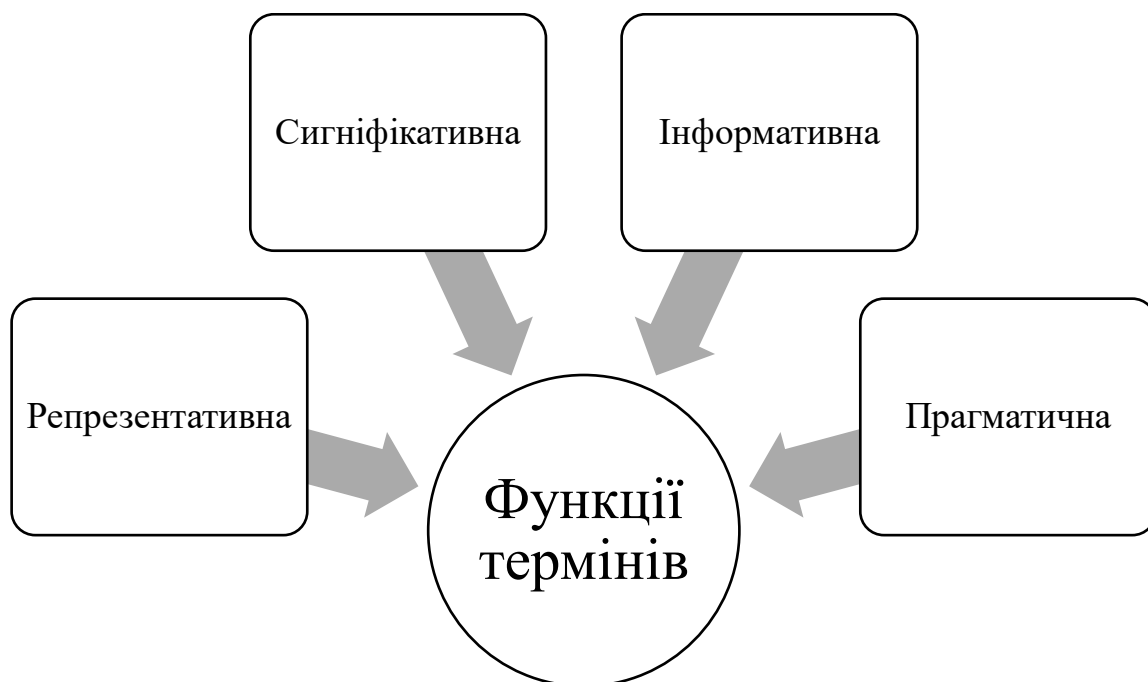

Рис.2.3. Функції будівельних термінів турецької мови

Таким чином, будівельним термінам сучасної турецької мови притаманні всі функції, які виконують і лексичні одиниці загальноживаної мови. Термін називає предмет (явище) сфери професійної діяльності та його поняття, а також фіксує, передає та зберігає інформацію про нього. Відмінною рисою цих функцій у терміна є специфіка сфери його функціонування. Саме професійна спрямованість термінів накладає на функції, що вони реалізують певні особливості.

Висновки до другого розділу

У другому розділі дослідження розглянуті семантичні, структурні та функціональні особливості будівельної термінології сучасної турецької мови. Вивчення семантичних характеристик будівельних термінів показало, що можливо виокремити такі тематичні групи у системі будівельної галузі: будівельні процеси, будівельні конструкції / будівлі, будівельний інвентар, будівельні матеріали, будівельна техніка, найменування будівельних професій.

Розглянуті особливості будівельних термінів з точки зору частиномовного критерію. Більшість термінів є іменниками або іменниковими словосполученнями, зустрічаються також прикметники, які позначають властивості, матеріал, із якого зроблені певні елементи і т. д. Дієслова у складі системи будівельних термінів включають у себе найменування будівельних процесів.

Дослідження галузевих термінологій також доводять, що в термінології допустимі основні лексико-семантичні процеси – такі, як полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Більшість будівельних термінів – це вузькоспеціальні терміни, які не мають інших значень та використовуються лише у будівельній сфері. За ступенем нормативності будівельні терміни сучасної турецької мови можуть бути: стандартизованими (які пройшли стандартизацію), не стандартизованими, рекомендованими, або відхиленими від стандартизації.

Аналіз структурних особливостей будівельної термінології сучасної турецької мови показав, що виділяються такі структурні групи: одноосновні терміни (які можуть мати похідну або ж непохідну основу), а також терміни-композиції, терміни-словосполучення (які також класифікуються за кількістю елементів як дво-, три- та більш компонентні). Найбільш широко представлені одно-, дво- та три-компонентні будівельні терміни, тоді як найрідше зустрічаються чотирьохкомпонентні та п'ятикомпонентні терміни.

За морфологічним типом головного слова виділені наступні типи термінів, які спостерігаються також і у системі будівельної термінології турецької мови: субстантивні словосполучення, ад'єктивні словосполучення, дієслівні словосполучення.

Вивчення функцій будівельних термінів сучасної турецької мови показало, що будівельним термінам притаманні такі функції, як репрезентативна, сигніфікативна, а також такі комунікативні функції, як інформативна та прагматична. Емотивна функція виконується термінами досить рідко (переважно, у розмовному чи художньому стилі), тоді як фатична функція не притаманна будівельній термінології загалом. Будівельним термінам сучасної турецької мови притаманні всі функції, які виконують і лексичні одиниці загальноживаної мови. Відмінною рисою цих функцій у терміна є специфіка сфери його функціонування. Саме професійна спрямованість термінів накладає на функції, що вони реалізують певні особливості.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ТЕРМІНІВ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ У ТЕКСТАХ РІЗНИХ СТИЛІВ

3.1. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у науково-технічних текстах

Розглянувши систему функцій будівельних термінів сучасної турецької мови, звернемося також до вивчення особливостей їх використання у текстах різних стилів. Передусім, використання термінів характерне для науково-технічного стилю мови.

Науково-технічний стиль – це простір функціонування науково-технічних текстів. Цей простір неоднорідний. У поняття науково-технічного функціонального стилю входить мова науково-природничої, науково-гуманітарної та науково-технічної літератури. З лінгвістичної точки зору ці тексти розрізняються за ступенем насиченості термінами і спеціальною лексикою. Крім того, у даному стилі розрізняють академічний підстиль, що передбачає підготовленого адресата, і науково-популярний підстиль, розрахований на неспеціаліста [13, с. 311].

Звертаємося до особливостей функціонування будівельної термінології на матеріалі академічних науково-технічних текстів, розрахованих на спеціалістів у будівельній галузі. Функція терміна у науково-технічному тексті забезпечує чітку і точну вказівку на реальні об'єкти і явища, встановлює однозначне розуміння фахівцями переданої інформації, наприклад:

Sismik izolasyon yönteminin amacı; bütün deplasmanların temel ile üst yapı arasında meydana gelmesini ve soğurucu elemanın mümkün olduğu kadar deprem enerjisini soğurmasını sağlamaktır /Призначення методу сейсмічної ізоляції полягає у тому, щоб забезпечити, щоб всі зміщення

відбувалися між фундаментом та надбудовою, а поглинаючий елемент поглинав якомога більше енергії землетрусу.

У цьому випадку використовуються такі терміни, як *sismik izolasyon* – сейсмічна ізоляція; *soğurucu elemanın* – поглинаючий елемент; *deprem enerjisi* – енергія землетрусу. Дані терміни забезпечують однозначність переданої інформації, чітко передають поняття.

Термін, використовуваний у науково-технічному стилі має бути точним, тобто мати строго визначене значення, яке може бути схемою логічного визначення, що встановлює місце позначеного терміном поняття у системі понять будівельної галузі науки і техніки.

Genel olarak “uzun periyotlu yapıların kısa periyotlu zeminler üzerine, kısa periyotlu yapıların da uzun periyotlu zeminler üzerine yapılması” depreme dayanıklı yapı yapmanın önemli bir aşamasını oluşturur / Як правило, будівництво довгострокових будівель на короткотермінових ділянках та короткострокових будівель на довготривалих майданчиках є важливим етапом будівництва стійких до землетрусів споруд.

У наведеному прикладі використані терміни є точними за своїм значенням, вони не допускають багатозначності та чітко вказують на конкретні явища у системі сейсмічного будівництва. Термін у науково-технічному стилі повинен бути однозначним та незалежним від контексту. Кожному поняттю має відповідати лише один термін (у науково-технічному стилі не має бути термінів-синонімів) [13, с. 312].

Важливо відзначити, що у науково-технічній літературі безліч термінів мають особливе, спеціальне значення у залежності від вузької області приналежності. Конкретне значення таких термінів може бути виявлене шляхом аналізу змісту контексту. Наприклад, значення терміна *tabakası* – шар у гірській промисловості може мати значення шару ґрунту (наприклад, *örtü tabakası*). У сфері будівництва цей термін може позначати шар певного матеріалу, наприклад: *geçirimsizlik tabakası* – гідроізоляційний матеріал (шар синтетичного або природного матеріалу, розташованого на стінках або на дні

ями, що перешкоджає просочуванню вниз або вбік рідини). Окрім того, у галузі будівництва використовується також термін *film tabakası*, який позначає плівку фарби. Таким чином, щоб з різноманітності значень того чи іншого терміна зробити правильний вибір, необхідно визначити галузь професійної діяльності.

Характерними особливостями науково-технічного стилю є його інформативність (змістовність), логічність (сувора послідовність, чіткий зв'язок між основною ідеєю і деталями), точність і об'єктивність, ясність і зрозумілість. Окремі тексти, що належать до даного типу, можуть володіти зазначеними рисами у більшій чи меншій мірі. Однак, у цих текстах виявляється переважне використання мовних засобів, які сприяють задоволенню потреб даної сфери спілкування [16, с. 35].

Наприклад, у наступному уривку з тексту науково-технічного стилю терміни виконують роль передачі колегам-фахівцям інформації стосовно одного з типів будівництва:

Sismik izolasyon yaklaşımının doğru kullanılması yapılarda deprem etkilerinin azaltılmasını sağlarken aynı zamanda geleneksel yapı tasarım yaklaşımıyla dizayn edilen yapılara kıyasla yapının taşıyıcı sistemini oluşturan eleman kesitlerinin küçük boyutlarda tasarlanmasını olanaklı hale getirir
/Правильне використання методу сейсмічної ізоляції дозволяє зменшити вплив землетрусів на будівлі, у той же час це дає можливість проектувати поперечні елементи, які складають несучу систему будівлі, у невеликих розмірах порівняно з конструкціями, спроектованими за традиційним підходом до проектування будівель.

Автор цього тексту використовує термінологію будівельної сфери та її підгалузі сейсмостійкого будівництва для того, щоб реалізувати комунікативний процес передачі інформації читачеві (яким може виступати студент, вчений-науковець, викладач тощо): *sismik izolasyon yaklaşımının* – метод сейсмічної ізоляції; *yapılarda deprem etkilerinin azaltılmasını* – зменшення впливу землетрусів на будівлі; *geleneksel yapı tasarım* –

традиційний підхід до проектування будівель; *yapının taşıyıcı sistemini* – несуча система будівлі; *eleman kesitlerinin* – поперечні елементи. Така комунікація, яка передбачена у науково-технічному тексті здебільшого направлена на наукову та освітню сфери.

Таким чином, у науково-технічних текстах будівельні терміни сучасної турецької мови використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Як правило, такі терміни не залежать від контексту. Основними їх функціями є репрезентативна, сигніфікативна та інформативна функції.

3.2. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у офіційно-діловому стилі

Окрім науково-технічних текстів будівельна термінологія може також використовуватися в текстах офіційно-ділового стилю. Офіційно-діловий стиль – це стиль документів, який використовується у текстах, присвячених законодавчій, юридичній та іншим суміжним сферам.

Як показало вивчення системи будівельних термінів сучасної турецької мови, серед таких термінів зустрічаються й терміни, що стосуються офіційно-ділової області, наприклад: *konut mevzuatı* – законодавство в галузі житлового будівництва; *inşaat yönetmeliği* – нормативний документ в галузі будівництва; *inşaat politikası* – політика в галузі будівництва; *konut programı* – програма житлового будівництва; *inşaat izni* – дозвіл на будівництво; *yapı ruhsatı* – дозвіл на будівництво; *konut finansmanı* – фінансування житлового будівництва та ін.

Текстам офіційно-ділових документів властива уніфікація, стандартизація, точність, логічність і лаконічність. Уніфікація – це приведення чогось до єдиного зразка та форми. Стандартизація документів – це форма юридичного закріплення проведеної уніфікації і ступеня її обов'язковості [22, с. 128].

Особливо важливо для офіційно-ділових документів дотримуватися точності. Точність офіційно-ділових документів – це точність слововживання, конкретність змісту при абстрактності, типізованості, “штампованості” засобів вираження. Це стосується і вживання будівельної термінології в офіційно-діловому стилі турецької мови. Як правило, у цьому мовному стилі будівельна лексика та термінологія використовується в області будівельного законодавства, яке є системою нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо організації та безпосереднього здійснення будівництва [4, с. 250].

Будівельні терміни використовуються у назвах нормативно-правових актів будівельного законодавства, наприклад:

Toplu Konut Mevzuatı ve İçtihatı Paketi / Пакет державного житлового законодавства та прецедентного права;

Gayrimenkul Mevzuat ve İçtihat Paketleri Grubu / Група пакетів законодавства та прецедентного права у сфері нерухомості;

Toplu Konut Kanunu başta olmak / Громадянський житловий кодекс;

Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun / Закон Про стимулювання заощаджень та прискорення державних інвестицій;

Konut İnşaatında ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Yapılacak Yatırımlarda Vergi, Resim ve Harç İstisna ve Muafıkları Tanınması Hakkında Kanun / Закон про визнання податків, зборів та виключень для інвестицій, які проводимуться в пріоритетних регіонах будівництва та розвитку житла;

Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun / Закон Про декретування та оцінку земельних ділянок.

Термінологія займає особливе місце в офіційно-діловому стилі. Спеціальна термінологія є найважливішим елементом професійної комунікації бізнесменів, політиків, дипломатів і дозволяє їм швидко зрозуміти один одного при оформленні та укладенні контрактів, договорів,

розробці законів, кодексів, пакетів законодавчих документів тощо [22, с. 130].

Термінологічна лексика несе у собі більше інформації, ніж будь-яка інша, тому її вживання сприяє стислості, лаконічності точності викладу. Але, необхідно відзначити, що лексика офіційного документа повинна бути доступна читачеві. Для цього застосовувані терміни повинні бути освоєні в достатній мірі, зрозумілі й відомі фахівцям і учасникам ділових відносин; нові терміни необхідно роз'яснювати. Наявність спеціальної термінології в діловому стилі – необхідна умова для мови організованого права і пов'язаного з ним судочинства (табл. 3.1.):

Таблиця 3.1.

Схема співвідношення ознак термінів і характеристик офіційно-ділового стилю

Загальні ознаки термінів	Характеристики офіційно-ділового стилю
Однозначність	Точність
Обмеженість сферою вживання	Повна відсутність образних засобів
Інтернаціональність	Традиційність засобів вираження
Точність і конкретність передачі сенсу терміна	Уніфікація
Номінативність	Логічність
Системність	Лаконічність
	Використання спеціальної лексики (термінології)

Термінологічну лексику можна характеризувати образною та експресивною нейтральністю. Терміни, які використовуються в офіційно-діловому стилі, також характеризуються відсутністю експресивного

забарвлення і образності. Вони використовуються лише як інструмент ділового спілкування з метою досягнення домовленості між сторонами, не надаючи їм при цьому ніякого емоційного впливу.

Найбільш важливою особливістю термінологічної лексики офіційно-ділового стилю є те, що слово використовується у тексті тільки в одному можливому значенні. Однозначність терміна і обмеженість контекстного вживання обумовлена тематикою документа, що також є однією з основних особливостей терміна взагалі.

Так само, як і в науково-технічних текстах, будівельні терміни сучасної турецької мови у офіційно-діловому стилі використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Будівельна термінологія в офіційно-діловому стилі виконує репрезентативну, сигніфікативну та інформативну функції.

3.3. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у публіцистичних та рекламних текстах

Будівельна термінологія турецької мови використовується також і в публіцистичних текстах. Для публіцистичного стилю притаманні, як правило, соціально-політичні, економічні терміни. Характерне й використання термінів науково-технічної та виробничо-технічній галузі. Використання будівельної термінології зустрічається рідше та переважно пов'язане з висвітленням у ЗМІ питань будівельного законодавства, питань забудови міст тощо.

Так, у 2020 р. у зв'язку з землетрусами в Туреччині актуальності набуло питання сейсмостійкого будівництва. ЗМІ Туреччини включили до своїх публікацій і статті на цю тематику. У якості матеріалу для вивчення особливостей функціонування будівельної термінології сучасної турецької мови в публіцистичному стилі використовуємо публікації турецької газети

“Hürriyet”, зокрема – публікацію “Deprem izolatör sistemi ne işe yarar? Sismik izolatör nasıl kullanılır?” від 2020 р.

Sismik izolatör olarak da bilinen deprem izolatörü, şu an itibariyle yeni inşa edilmekte olan pek çok kamu kurumunda kullanılırken, konut kullanım sayısı ise minimum düzeydedir / Ізолятор землетрусів, також відомий як сейсмічна ізоляція, у даний час використовується у багатьох нещодавно побудованих державних установах, у той час як кількість таких же житлових приміщень мінімальна.

У реченні використовуються такі будівельні терміни, як *sismik izolatör* – сейсмічна ізоляція; *deprem izolatörü* – ізоляція землетрусів; *kamu kurumunda* – державні установи; *konut kullanım* – житлові приміщення. Всі ці та інші одиниці належать до термінологічного або виробничо-професійного фонду будівельної спеціальності, використовуються у тексті в своїх номінативних значеннях.

Для виразності мовлення у публіцистичному стилі нерідко використовуються терміни у переносному їх значенні, однак це швидше стосується загальнонаукових термінів та термінології соціально-політичної сфери. Щодо таких спеціальних термінів, таких як будівельна термінологія, то вони практично ніколи не використовуються у переносному значенні:

Gelen deprem kuvvetlerinde binanın hareket etmesi izolatör kontrolü ile yapılıyor / Рух будівлі в умовах сили землетрусу здійснюється за допомогою ізоляційного контролю.

У розглядуваній нами публікації терміни *izolatör kontrolü* – ізоляційний контроль, *deprem kuvvetlerinde* – сила землетрусу використовуються у прямому значенні, що не відділяє їх від термінів, які зустрічаються у науково-технічних чи офіційно-ділових текстах. Оскільки будівельна термінологія є вузькоспеціальною термінологією, то її використання переважно стосується професійно-орієнтованого використання. Таку термінологію складно використовувати у переносному значенні або адаптувати її для сприйняття невідготованим читачем-неспеціалістом.

Будівельна термінологія досить рідко використовується у публіцистиці, однак може використовуватися у окремих підстилях публіцистичного функціонального стилю мови. Зокрема, до публіцистичного стилю часто відносять рекламні тексти, оскільки за рядом характерних ознак рекламні тексти співвідносяться з особливостями публіцистичного стилю, наприклад:

- мета реклами – інформування (повідомлення) і вплив на реципієнта;
- економія мовних засобів, лаконічність і популярність викладу при інформативній насиченості;
- відбір мовних засобів з установкою на їх дохідливість і ефективну сприйнятливність з боку реципієнта.

Будівельна термінологія, як спеціальна професійно-орієнтована термінологія, використовується переважно у рекламі будівельних компаній чи будівельних товарів. Використання науково-технічних термінів у рекламних текстах є досить ефективним засобом комунікативного впливу на реципієнта, наприклад:

Nüfusları hızla artan kentsel alanlardaulaşım sorunları da günden güne karmaşık bir hal almaktadır / У міських районах із швидко зростаючим населенням проблеми з транспортом з кожним днем стають дедалі складнішими.

У цьому рекламному тексті однієї з компаній, яка займається будівництвом доріг, використовується актуалізація цієї сфери діяльності, пояснюється важливість тих послуг, які надає компанія. Для цього використовуються терміни *kentsel alanlarda* – міські райони, *ulaşım sorunları* – транспортні проблеми. Такі терміни належать до більш узагальнених, вони є зрозумілими й читачу-неспеціалісту.

Окрім того, у рекламному тексті використовується й вузькоспеціальні терміни, які актуалізують сферу діяльності компанії, яка рекламується, наприклад: *trafik mikro-simülasyonu* – мікро-моделювання трафіку; *katlı kavşak geometrik düzenleme projeleri* – проекти геометричного розташування багатопверхових перехресть тощо.

На думку О. В. Медведєвої, вживані у рекламі терміни створюють враження наукової обґрунтованості[31, с. 155]. Будь-який рекламний текст унікальний, оскільки не тільки інформує і переконує, але і формує ставлення до рекламованого об'єкту. Також рекламний текст переконує в доцільності дії, до якої закликає. Робиться це за допомогою аргументів, які діляться на сильні і слабкі. До сильних аргументів у рекламному відносять доводи через факти, доводи за допомогою цифр, термінів. Тож, термін у рекламі виконує вагомому функцію аргументації. При цьому термін забезпечує сильну аргументацію, апелюючи до реальних наукових досліджень. Загалом, терміни часто використовуються у рекламі, оскільки механізм дії терміну простий: той, хто говорить розумні слова, сам неодмінно розумний і, більш того, добре знає предмет розмови. Отже, заслуговує довіри і уваги до своїх слів.

Відмінність же у використанні будівельних термінів від загальнонаукових термінів полягає у тому, що вони спрямовані переважно на фахівців в області будівництва, які будуть звертатися до будівельної компанії за відповідними послугами. Для будівельних термінів не надаються розшифрування чи пояснення у тексті. Це робить такий рекламний текст орієнтованим лише на спеціалістів.

Таким чином, у публіцистичному та рекламному тексті будівельна термінологія використовується не лише з інформативною, сигніфікативною та репрезентативною функціями, але виконує також і прагматичну функцію. З прагматичної точки зору вживання термінів у рекламі є ефективним засобом впливу на реципієнта. Термін, виступає не тільки як засіб інформування читача / слухача, а й як стилістичний та прагматичний мовний засіб.

3.4. Особливості функціонування турецьких будівельних термінів у художній літературі

Використання будівельної термінології турецької мови у текстах художньої літератури є одним із найбільш нетипових випадків використання цього типу вузькоспеціальної термінології. Для аналізу використання будівельних термінів у якості матеріалу використовуємо роман турецького письменника Орхана Памука “Мене звати Червоний”(тур. “Benim adım Kırmızı”). У цьому творі автор звертає особливу увагу образу турецького міста Стамбул, часто вводить до тексту описи Стамбула, у тому числі використовуючи й лексику, яка стосується будівельної сфери.

У тексті художнього твору не використовуються вузькоспеціальні терміни будівельної галузі, однак зустрічаються більш загальні терміни, які стосуються сфери будівництва та архітектури. Переважно, це найменування типів будівель, наприклад:

Gençliğimde yürüdüğüm kimi mahalleler, kimi sokaklar, on iki yılda yanıp, kül ve duman olup uçmuştu da yerlerinde köpeklerin yol kestiği, meczupların çocukları korkuttuğu yangın yerleri açılmış, kimine de benim gibi uzaklardan geleni şaşırtan zengin konakları yapılmıştı / Деякі вулиці й квартали моєї молодості за дванадцять років зникли, згорівши дотла. Де-не-де там валують здичавілі пси. Вештаються, лякаючи дітей, божевільні. А подекуди вирости пишні палаци, що вражають приїжджих, таких, як я.

У цьому уривку використовуються такі загальні терміни, як *mahalleler* – квартал; *sokaklar*– вулиця; *zengin konakları* – пишні палаци. Ці терміни зрозумілі будь-якому читачу, адже вони не називають жодних спеціальних явищ сфери будівництва, однак іменують загальні поняття. У випадку словосполучення *zengin konakları* будівельний термін *konakları*, який іменує тип споруди, архітектурного явища використовується з епітетом *zengin*. Як бачимо, терміни у цьому випадку підпорядковуються законами художнього тексту, набувають образності.

Використовуються також терміни з використанням власних назв, наприклад, назви будівельних матеріалів, наприклад:

Bunların bazılarının pencerelerine en pahalısından, renkli Venedik camları takmışlardı / Вікна там з найдорожчого венеційського кольорового скла.

Тут вживається багатокomпонентний термін *renkli Venedik camları* – кольорове венеційське скло. Слово *renkli* тут також виконує роль епітета. Використання таких будівельних термінів виконує не стільки інформативну чи репрезентативну функції, скільки емотивну та прагматичну функції. Найбільш яскраво виражена у даному випадку саме емотивна функція, яка зазвичай не є характерною для термінів загалом та, особливо, для будівельної термінології. Використання таких термінів покликане описати яскраві художні образи, передати для читача атмосферу описуваного міста, відтворити кольори та особливості міського пейзажу. Описи Стамбулу, які створюються автором саме за допомогою використання загальних будівельних термінів у сукупності зі стилістичними та виразними засобами, покликані викликати у читача певні емоції та враження. Таким чином, вони направлені на реалізацію емотивної та експресивної функцій.

Про використання термінів у текстах художньої літератури К. Л. Ріхтер говорить таким чином – “елементи мови науки і техніки “пересаджуються” автором у художню мову таким чином, щоб у читача не виникало враження того, що порушений стиль”[37, с. 163]. Таким чином, використання наукових лексичних засобів виправдовується зміною літературної мови та відповідними художніми завданнями письменника.

Часто різна вузькоспеціальна термінологія у тексті художнього твору виправдовується професійною діяльністю головного героя. У романі жОрхана Памука “Мене звати Червоний”(тур. “Benim adım Kırmızı”) використання термінів виправдане інтересом головного героя до Стамбулу як свого рідного міста та художнім завданням автора відобразити занепад Стамбулу, у порівнянні з його пишністю та величністю, які це місто мало у минулому.

Yüksek duvarların üzerinden sarkan cumbalardan, yokluğumda İstanbul'da iki katlı pek çok zengin evi yapıldığını gördüm / В сяйві ліхтарів, що звисають з

високих стін, я побачив ошатний двоповерховий будинок, зведений за час моїх мандрів.

У наведеному уривку з твору використовуються такі терміни, як *iki katli pek* – двоповерхові будинки, *cumbalardan* – ліхтарі. Характерно, що перекладач переклав термін *cumbalardan* як “ліхтарі”, хоча це поняття не зовсім точне. Найбільш доцільний переклад такого терміну – це “еркер”(від нім. *Erker* –“ліхтар”) – частина споруди, що здійсмається над першим поверхом і виступає за межі основного обсягу у вигляді напівкруглого, трикутного, чотирикутного або багатогранного у плані застеленого балкона. Така архітектурна конструкція складається з кількох поверхів, збільшуючи корисну площу приміщень, поліпшуючи їхнє освітлення та інсоляцію.

Відповідно, переклад поданого речення здійснений неправильно, адже герой бачив будинки не у світлі ліхтарів, а стоячи на балкончику-еркері, який дозволяв бачити панораму міста. Відповідно, можна допускати, що використання у тексті художнього твору будівельних термінів викликає перекладацькі труднощі, складнощі не лише передачі такої лексики мовою перекладу, але й декодування значення такого терміну перекладачем, якщо той не володіє спеціальною термінологією.

При включенні в художній текст термінологічної системи, автор завжди керується органічністю її функціонування у тексті, оскільки від цього залежить успіх всієї комунікації в цілому. На думку Т.В. Юдіної, цей вибір проводиться навмисно і з розумінням того, що в більшості випадків читачі не володіють спеціальною термінологією. Тому автор намагається забезпечити адекватне сприйняття терміна в контексті конкретного художнього твору, навіть якщо його реципієнт незнайомий з цим терміном. Для цього може використовуватися безпосереднє визначення терміна, його метатекстове тлумачення, визначення значення по найближчому контексту. Таким чином, автор “обробляє” термін під потреби середньостатистичного читача. У ряді випадків подібна обробка може бути відсутньою або застосовуватися тільки частково [37, с. 257].

Відповідно, при створенні художнього тексту, автор орієнтується на “зразкового” читача, підлаштовуючи термін під його потреби. У деяких випадках він може відмовитися від подібної обробки або вдатися до неї тільки частково. Функція читача у цьому випадку полягає у декодуванні смислів, закладених у текст автором.

Втім, важливою у даному випадку є і роль перекладача турецькомовних художніх текстів, адже у першу чергу декодувати термін має перекладач, а потім правильно відтворити його мовою перекладу. Як показав аналіз, це вдається перекладачам не завжди. Неправильне відтворення термінів при перекладі є однією з вагомих проблем, адже термін, особливо вузькоспеціальний, такий як будівельний термін, сам по собі вже становить складність при перекладі. Це обумовлює актуальність більш детального дослідження особливостей використання спеціальних термінів у художніх текстах турецької мови та переклад їх українською мовою.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі розглядаються особливості функціонування будівельної термінології сучасної турецької мови у текстах різних стилів. Розглянуті особливості функціонування будівельних термінів у науково-технічних, офіційно-ділових, публіцистичних, рекламних та художніх текстах.

Вивчення особливостей використання термінів у науково-технічних термінах показало, що з лінгвістичної точки зору науково-технічні тексти характеризуються високим рівнем насиченості термінами і спеціальною лексикою. У науково-технічних текстах будівельні терміни сучасної турецької мови використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Як правило, такі терміни не залежать від контексту. Основними їх функціями є репрезентативна, сигніфікативна та інформативна функції.

У текстах офіційно-ділового стилю будівельні терміни вживаються в області будівельного законодавства, яке є системою нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо організації та безпосереднього здійснення будівництва. Будівельні терміни використовуються у назвах нормативно-правових актів будівельного законодавства. Так само, як і в науково-технічних текстах, будівельні терміни сучасної турецької мови у офіційно-діловому стилі використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Будівельна термінологія в офіційно-діловому стилі виконує репрезентативну, сигніфікативну та інформативну функції.

Вивчення специфіки використання будівельної термінології турецької мови у публіцистичних та рекламних текстах дозволило з'ясувати, що використання будівельної термінології переважно пов'язане з висвітленням у ЗМІ питань будівельного законодавства, питань забудови міст тощо. Будівельна термінологія, як спеціальна професійно-орієнтована термінологія,

використовується переважно у рекламі будівельних компаній чи будівельних товарів. Використання науково-технічних термінів у рекламних текстах є досить ефективним засобом комунікативного впливу на реципієнта. У публіцистичному та рекламному тексті будівельна термінологія використовується не лише з інформативною, сигніфікативною та репрезентативною функціями, але виконує також і прагматичну функцію. З прагматичної точки зору вживання термінів у рекламі є ефективним засобом впливу на реципієнта. Термін, виступає не тільки як засіб інформування читача / слухача, а й як стилістичний та прагматичний мовний засіб.

Вивчення специфіки вживання термінів у художніх текстах показало, що в них переважно вживаються загальні терміни будівельної сфери, які досить легко можуть сприйматися читачем. Основною метою використання таких термінів є емоційний вплив на читача, створення художньої експресії, конструювання образів (наприклад, образу міст або образів персонажів, професійною сферою діяльності яких є будівельна галузь). Часто з термінами використовуються стилістичні та виразні засоби, терміни можуть вживатися у переносному значенні. Окрім того, використання спеціальних термінів у текстах художніх текстів часто можуть бути причиною комунікативної невдачі та перекладацьких помилок.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у ході дослідження було розглянуто теоретичні аспекти вивчення будівельної термінології турецької мови, а також здійснено комплексний аналіз семантичних, структурних, функціональних особливостей будівельних термінів турецької мови та особливості їх функціонування у текстах різних функціональних стилів турецької мови. У ході дослідження зроблено наступні висновки:

1. Термін – це словесне позначення поняття, що входить в систему понять певної області професійних знань; це слово (або словосполучення), характерне для певної сфери діяльності, яке служить для позначення спеціального поняття. Термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики. Характерними рисами терміну як словесної одиниці є незалежність від контексту, точність і лаконічність, однозначність, вмотивованість, простота, системність. Розрізняють загальнонаукові, загальнотехнічні та вузько-спеціалізовані терміни, які в подальшому класифікують також відповідно до галузей знань і типів діяльності; а також категорії термінів, такі як предмети, процеси (явища), властивості та величини, процеси, властивості, одиниці вимірів, науки й галузі, професії та заняття. За походженням виділяються терміни загальноповсякденної мови рідної або чужої мови. За критеріями словотвірної та морфологічної структури, семантичних особливостей терміни поділяються на прості кореневі слова, похідні терміни (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні), складні терміни, терміни-словосполучення. Аналіз функціональних характеристик термінів показав, що терміни є багатофункціональними одиницями національної мови, вони виконують низку важливих задач, передусім – в області професійного спілкування, офіційно-ділової та науково-технічної комунікації.

2. Аналіз сутності будівельної термінології показав, що будівельна термінологія – це певна система словесних знаків, яка відображає систему

будівельних понять і відносин між ними. Будівельна термінологія є системою, що відбиває поняття будівництва, і об'єднує у своєму складі найменування певних категорій та будівельних понять. Терміни будівельної індустрії включають такі тематичні групи: бетон та бетонні конструкції, будівельні споруди та конструкції, будівельний інвентар, будівельні процеси, будівельна техніка, будівельні матеріали, будівельні професії тощо. Будівельна термінологія включає найменування процесів та дій, назви ознак предметів, назви конкретних предметів, знарядь праці тощо, а також назви осіб. У терміносистемі сфери будівництва виділяються вузькоспеціальні терміни, загальнонаукові й загальнотехнічні терміни, які використовуються у різних областях знань і належать науковому стилю мовлення в цілому, терміни суміжних галузей, таких як матеріалознавство, технічне обслуговування та ремонт, терміни, пов'язані з хімічним або фізичним процесам і т. д.

3. За семантичним показником у роботі виокремлені такі тематичні групи у системі будівельної галузі, як назви будівельних процесів, будівельних конструкцій / будівель, будівельного інвентаря, будівельних матеріалів, будівельної техніки, та найменування будівельних професій. Більшість будівельних термінів є іменниками або іменниковими словосполученнями, зустрічаються також прикметники, які позначають властивості, матеріал, із якого зроблені певні елементи і т. д., а також дієслова, які включають у себе найменування будівельних процесів. Для будівельних термінів характерні такі лексико-семантичні процеси, як полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Більшість будівельних термінів – це вузькоспеціальні терміни, які не мають інших значень та використовуються лише у будівельній сфері.

4. Аналіз структурних особливостей будівельної термінології сучасної турецької мови показав, що виділяються такі структурні групи: одноосновні терміни (які можуть мати похідну або ж непохідну основу), а також терміни-композиції, терміни-словосполучення (які також класифікуються за кількістю

елементів як дво-, три- та більш компонентні). Найбільш широко представлені одно-, дво- та три-компонентні будівельні терміни, тоді як найрідше зустрічаються чотирьохкомпонентні та п'ятикомпонентні терміни. За морфологічним типом головного слова виділені наступні типи будівельних термінів: субстантивні словосполучення, ад'єктивні словосполучення, дієслівні словосполучення.

5. Вивчення функцій будівельних термінів сучасної турецької мови показало, що будівельним термінам притаманні такі функції, як репрезентативна, сигніфікативна, а також такі комунікативні функції, як інформативна та прагматична. Емотивна функція виконується термінами досить рідко (переважно, у розмовному чи художньому стилі), тоді як фатична функція не притаманна будівельній термінології загалом.

6. Вивчення особливостей використання термінів у науково-технічних термінах показало, що у науково-технічних текстах будівельні терміни сучасної турецької мови використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Як правило, такі терміни не залежать від контексту. Основними їх функціями є репрезентативна, сигніфікативна та інформативна функції.

7. У текстах офіційно-ділового стилю будівельні терміни вживаються в області будівельного законодавства, яке є системою нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо організації та безпосереднього здійснення будівництва. Будівельні терміни сучасної турецької мови у офіційно-діловому стилі використовуються у прямому значенні, характеризуються точністю, однозначністю. Будівельна термінологія в офіційно-діловому стилі виконує репрезентативну, сигніфікативну та інформативну функції.

8. Вивчення специфіки використання будівельної термінології турецької мови у публіцистичних та рекламних текстах дозволило з'ясувати, що використання науково-технічних термінів у рекламних текстах є досить ефективним засобом комунікативного впливу на реципієнта. У

публіцистичному та рекламному тексті будівельна термінологія використовується не лише з інформативною, сигніфікативною та репрезентативною функціями, але виконує також і прагматичну функцію. З прагматичної точки зору вживання термінів у рекламі є ефективним засобом впливу на реципієнта. Термін, виступає не тільки як засіб інформування читача / слухача, а й як стилістичний та прагматичний мовний засіб.

9. Вивчення специфіки вживання термінів у художніх текстах показало, що в них переважно вживаються загальні терміни будівельної сфери, які досить легко можуть сприйматися читачем. Основною метою використання таких термінів є емоційний вплив на читача, створення художньої експресії, конструювання образів.

Перспективами подальших досліджень є вивчення специфіки використання будівельної термінології турецької мови у художньому стилі, та вивчення особливостей перекладу таких термінів українською мовою. Окрім того, інтерес викликає аналіз інших спеціальних галузевих терміносистем турецької мови, структурних, семантичних та функціональних характеристик термінів у рамках цих терміносистем.

Özet

Bir terim, belirli bir mesleki bilgi alanındaki kavramlar sisteminin parçası olan bir kavramın sözlü olarak tanımlanmasıdır; özel bir kavramı ifade etmeye hizmet eden, belirli bir faaliyet alanının karakteristiği olan bir kelime (veya kelime öbeği). Bir dizi terim olarak terminoloji, özel kelime dağarcığının bir parçasıdır.

İnşaat terminolojisinin özünün analizi, inşaat terminolojisinin, inşaat kavramları sistemini ve aralarındaki ilişkileri yansıtan belirli bir sözlü işaretler sistemi olduğunu göstermiştir. Yapı terminolojisi, inşaat kavramını yansıtan ve belirli kategorilerin adlarını ve inşaat konseptlerini birleştiren bir sistemdir. İnşaat endüstrisinin şartları aşağıdaki tematik grupları içerir: beton ve beton yapılar, bina yapıları, inşaat ekipmanları, inşaat süreçleri, inşaat ekipmanları, inşaat malzemeleri, inşaat meslekleri vb. İnşaat terminolojisi, süreçlerin ve eylemlerin adlarını, nesnelere işaretlerinin adlarını, belirli nesnelere, araçların vb. Adlarının yanı sıra kişilerin adlarını içerir. İnşaat alanının terminolojik sistemi, dar uzmanlık terimleri, çeşitli bilgi alanlarında kullanılan ve genel olarak bilimsel konuşma tarzına ait genel bilimsel ve genel teknik terimleri, malzeme bilimi, bakım ve onarım gibi ilgili alanların terimleri, kimyasal veya fiziksel süreçlerle ilgili terimleri birbirinden ayırır.

Anlamsal göstergelere göre çalışma, inşaat sektörü sistemindeki inşaat süreçleri, yapıları / binaları, inşaat malzemeleri, inşaat mesleklerinin isimleri gibi tematik grupları ayırır. Yapı terimlerinin çoğu isimler veya isim cümleleri, ayrıca özellikleri, belirli öğelerin yapıldığı malzemeyi vb. İfade eden sıfatlar ve yapım süreçlerinin adlarını içeren fiiller de vardır. Yapım terimleri, çok anlamlılık, eş anlamlılık, zıtlık gibi sözcüksel ve anlamsal süreçlerle karakterize edilir. Çoğu inşaat terimi, başka bir anlamı olmayan ve yalnızca inşaat endüstrisinde kullanılan, dar kapsamlı özelleşmiş terimlerdir.

Bilimsel ve teknik terimlerdeki terimlerin kullanım özelliklerinin incelenmesi, bilimsel ve teknik metinlerde modern Türk dilinin inşa terimlerinin gerçek anlamda kullanıldığını, doğruluk, belirsizlik ile karakterize edildiğini göstermiştir.

Kural olarak, bu tür terimler bir bağlama bağlı değildir. Ana işlevleri temsili, önemli ve bilgilendirici işlevlerdir.

Resmi iş tarzı metinlerinde, inşaatın organizasyonunu ve doğrudan uygulanmasını düzenleyen bir düzenleme sistemi olan inşaat mevzuatı alanında inşaat terimleri kullanılmaktadır. Resmi iş tarzındaki modern Türk dilinin yapım terimleri gerçek anlamda kullanılır, doğruluk, belirsizlik ile karakterize edilir. Resmi iş tarzındaki inşaat terminolojisi temsil edici, önemli ve bilgilendirici işlevler yerine getirir.

Gazetecilik ve reklam metinlerinde Türk dilinin yapı terminolojisinin kullanımının özelliklerinin incelenmesi, reklam metinlerinde bilimsel ve teknik terimlerin kullanımının alıcı üzerinde çok etkili bir iletişimsel etki aracı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gazetecilik ve reklam metninde inşaat terminolojisi yalnızca bilgilendirici, anlamlı ve temsili işlevlerle kullanılmaz, aynı zamanda pragmatik bir işlev görür. Pragmatik bir bakış açısından, reklamcılıkta terimlerin kullanılması, alıcıyı etkilemenin etkili bir yoludur. Terim yalnızca okuyucuyu / dinleyiciyi bilgilendirme aracı olarak değil, aynı zamanda stilistik ve pragmatik bir konuşma aracı olarak da işlev görür.

Edebi metinlerde terimlerin kullanımının özelliklerinin incelenmesi, temel olarak, okuyucu tarafından kolaylıkla algılanabilen yapı alanının genel terimlerini kullandıklarını göstermiştir. Bu tür terimleri kullanmanın temel amacı, okuyucu üzerindeki duygusal etki, sanatsal ifadenin yaratılması, imgelerin oluşturulmasıdır.

Daha fazla araştırma için olasılıklar, Türk dilinin yapım terminolojisinin sanatsal üslupta kullanımının özelliklerini incelemek ve bu terimlerin Ukraynaca'ya çevrilmesinin özelliklerini incelemektir. Ayrıca, Türkçenin diğer özel endüstri terminolojilerini, terimlerin yapısal, anlamsal ve işlevsel özelliklerini bu terminolojiler içinde incelemek ilginçtir.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Средства специальной номинации и проблема их описания в словарях разных типов / К. Я. Авербух // Ивановская лексикографическая школа: традиции и инновации. Сборник научных статей. – Иваново, 2011. – С. 105–111.
2. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: учебное пособие / И. В. Арнольд. – М.: Высш. школа, 1991. – 140 с.
3. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / О. С. Ахманова. – М.: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1957. – 157 с.
4. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / [Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, М. В. Скаб, А. А. Ковтун, М. С. Скаб, К. М. Лук'янюк, Н. І. Рутьова]. – Чернівці: Книги XXI, 2011. – 528 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод. М.: Международные отношения, 1975. 190 с.
6. Бесклетна О. О. Структурні особливості перекладу складних термінів фінансової лексики з української мови на англійську. Zbiór raportów naukowych “Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe. Czesc 5”. Краков, Польша, 29.01-31.01. 2013. С. 164-168.
7. Бекишева Е. В. Специфика процессов образования производных терминов: автореф. дис: канд. филол. наук. – Саратов, 1992. – 25 с.
8. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – С. 18-93.
9. Галиакбарова Н. М. Деловой турецкий язык: практикум: [учеб.-метод. пособие] / Н. М. Галиакбарова. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2014. – 118 с.
10. Герд А. С. Прикладная лингвистика. Учебник. — СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета, 1996. — 528 с.

11. Гордлевский В. А. Грамматика турецкого языка / В. А. Гордлевский. – Инст. Востоковед. им Н. Нариманова, 1928. – 159 с.
12. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. В. Гринев-Гриневиц. – М.:Издательский центр “Академия”, 2008. – 304 с.
13. Гургула О. Б. Тексти науково-технічного стилю у перекладацькому аспекті / О. Б. Гургула, В. Д. Мельник // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 310-314.
14. Даниленко В. П. Русская терминология: опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко; отв. ред. Ф. П. Филин. – М.: Наука, 1997. – 246 с.
15. Думанська Л. Особливості архітектурних термінів (на матеріалі “Словника будівельної термінології” С. Булди) / Л. Думанська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 620: Проблеми української термінології. – С. 133–135.
16. Іщенко Н. Г. Лексико-граматичні домінанти наукового тексту / Н. Г. Іщенко, В. В. Ліпінська // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія: Філологія. Педагогіка. – 2013. – Вип. 1. – С. 32-42.
17. Канделаки Т. Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий / Т. Л. Канделаки // Проблемы языка науки и техники. – М., 1970. – С. 12–92.
18. Кияк Т. Мовна політика і термінознавство / Т. Кияк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія: «Проблеми української термінології». – 2004. – № 503. – С. 8–14.
19. Кияк Т.Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць / Т.Р. Кияк, О.І. Каменська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: зб. наук. пр. – Житомир. – 2008. – Вип. 38. – С. 77–80.

20. Комиссаров В.Н. Слово о переводе (Очерк лингвистического учения опереводе) / В.Н. Комиссаров. – М.: Международные отношения, 1973. – 213 с.
21. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: навч. посіб. для студ. філол. спец. ВНЗ. К.: ВЦ «Академія», 2001. 368 с.
22. Кузнецова Г. П. Офіційно-діловий стиль в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування / Г. П. Кузнецова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. праць. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 6. – С. 125-140.
23. Лейчик В.М. Терминоведение: Предмет, методы, структура. Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Ком книга, 2006. – 256 с.
24. Лисенко О. А. Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: дис... канд. філол. наук:10.02.01 / О. А. Лисенко. – Х., 1999. – 170 с.
25. Литовченко В. И. Классификация и систематизация терминов // Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. академика М.Ф. Решетнева, 2006, выпуск № 3, с. 156-159.
26. Локота О. П. Формально-структурний аналіз дипломатичної термінології сучасної турецької мови / О. П. Локота // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – 2010. – Вип. 24. – С. 73-79.
27. Лотка О. М. Англомова термінологія фінансово-економічних взаємин: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04. К., 2000. 20 с.
28. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / Д. С. Лотте. – М.:Наука, 1981. – 149 с.
29. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. М.: АН СССР, 1961.160 с.
30. Марченко В. С. Основні способи термінотворення. На матеріалібудівельної термінології / В. С. Марченко // Культура слова. – 1980. –Вип. 18. – С. 36–40.

31. Медведева Е. В. Рекламная коммуникация / Е. В. Медведева. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 280 с.
32. Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія: Історія і сьогодення / Г. Наконечна. – Львів: Кальварія, 1999. – 110 с.
33. Павлова Е. К. Языковая преемственность в процессе эвфемизации политических реалий США / Е. К. Павлова // Вест. Моск. ун-та, 2000. – С. 19-22.
34. Письмиченко А. Н. Основные проблемы генезиса, становления и развития английской строительно-индустриальной терминологии: дисс. канд. филол. наук: 10.02.04 / А. Н. Письмиченко. – Киев, 1984. – 176 с.
35. Покровська І. Явище омонімії у сучасній турецькій мові / І. Покровська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. 13/2008. – С. 30-32.
36. Реформатский А. А. Введение в языкознание / А. А. Реформатский; под ред. В. А. Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
37. Рихтер К.Л. Об актуальных тенденциях вовлечения элементов языковедения и техники в художественный язык / К. Л. Рихтер // Функциональная стилистика: теория стилей и их языковая реализация. – Пермь, 1986. – С. 158-166.
38. Севортян Э. В. Этимологический словарь тюркских языков / Э. В. Севортян. – М.: Наука, 1974. – 2003. – С. 1-7.
39. Серета С. В. Способи утворення медичних термінів у сучасній турецькій мові / С. В. Серета // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2016. – Вип. 63. – С. 178-180.
40. Словник будівельної термінології (проект) // Матеріали до української термінології та номенклатури. – Т. XVII. – Х. – К.: Держ. вид-во України. – 1930. – 255 с.
41. Смужаниця Д. Термінологічна лексика як основний складовий компонент професійного іншомовного спілкування / Д. Смужаниця //

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 26. – С. 202-204.

42. Тараненко О. О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2003. – №2–3. – С.30–55.

43. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія] / Л. М. Томіленко. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. – 160 с.

44. Щека Ю. В. Практическая грамматика турецкого языка / Ю. В. Щека. – М.: АСТ: – Восток Запад, 2007. – 666 с

45. Ярцева В. Н. Большой энциклопедический словарь «Языкознание» / гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е (репринтное) изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.

46. Gürsoy-Naskali E. Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu / E. Gürsoy-Naskali. – Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997. – 190 p.

47. Lukszyn J. Zmarzer W. Teoretyczne podstawy terminologii. – Warszawa, 2001. – S. 77.

48. Nişanyan Sevan Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Kökenbilim Sözlüğü // Turkiston Kutubxonasi, – 978 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

49. Зедгинидзе Х.Х. Турецко-русский, русско-турецкий строительный словарь / Х.Х. Зедгинидзе. – М.: Менеджер, 2003. – 224 с.

50. Памук О. Мене називають Червоний. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8270>

51. Садыгов Г. М. Русско-турецкий технический словарь. Rusça-Türkçe Teknik Sözlük / Г. М. Садыгов. – Баку: Нурлан, 2005. – 142 с.

52. Coşkun E. Yapıların Depreme Karşı Korunmasında etkin Bir Çözüm.
İstanbul Kültür Üniversitesi.

URL:<http://web.iku.edu.tr/~ecoskun/sismik%20izolasyon.pdf>

53. Deprem izolatör sistemi ne işe yarar? Sismik izolatör nasıl kullanılır?URL:<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/deprem-izolator-sistemi-ne-ise-yarar-sismik-izolator-nasil-kullanilir-41430854>

54. Kan Ö., Kaymaz K., Zengin B., Özcan M. Türkiye'deki Depreme Dayanıklı Yapıların Sismik İzolasyon Tiplerinin İncelenmesi. Cilt 5, Sayı 1, 2017. – URL:

https://www.researchgate.net/publication/322266416_Turkiye'_deki_Depreme_Dayanikli_Yapilarin_Sismik_Izolasyon_Tiplerinin_Incelenmesi

55. Pamuk O. Benim adım Kırmızı / O.Pamuk. – İstanbul, 1998. – 229 s.

56. Toplu Konut Mevzuatı ve İçtihatı Paketi.
URL:<https://legal.com.tr/legalbank/urun/toplu-konut-mevzuati-ve-ictihati-paketi/367784>